

Zafere Kadar Sürekli Devrim!

marksist bakış

Sayı 50

Fiyat: 3,5 TL

Saray Savaş İstiyor!

**SARAYLARA SAVAŞ
KONDULARA BARİŞ!**

ilkelerimiz

Tek Yol Sürekli Devrim

İşsizlik, açlık, yoksulluk, savaşlar, doğanın tahribatı, yabancılaşma ve toplumsal çürümenin tek sorumlusu kapitalizmdir. Bu yüzden de insanlığın kurtuluşu kapitalizmin tarihin çöp tenekesine gönderilmesiyle gerçekleşecektir. Kapitalizmin alternatifi proleter devrim ve sosyalizmdir. Kapitalist sömürüye karşı harekete geçen devrimci işçi hareketi, burjuva düzenden tam kopuş olmadan kurtuluşun olamayacağını bilerek kapitalist düzeni yıkana kadar durmamalı ve gerçekleştireceği işçi ihtilalini dünyaya yaymaya çalışmalıdır. İlerici burjuvazi, ileri demokratik bir düzen, demokratik devrim, bağımsızlık vb. politikalar işçi sınıfını proleter devrim yolundan uzak tutmanın araçlarıdır.

Yurtseverlik Değil Enternasyonalizm

Küresel bir sistem olan kapitalizmden kurtulabilmek için işçi sınıfının uluslararası birliği zorunludur. İşçi sınıfını ulusal temellerde bölen ve sınıfsal ayrımları perdeleyen yurtseverlik ideolojisi burjuvazinin en büyük silahlarından birisidir. Bu nedenle Marks bütün dünyanın işçileri birleşin çağrısını yükseltmiştir. Ancak, proletarya enternasyonalizmi bir dünya partisi olarak Enternasyonal hedefine bağlanmıyorsa, dünyadaki komünist güçlerle gerçek bir birliğe hizmet etmiyorsa soyut bir ilke olarak gerçek anlamını yitirecektir.

Ezilenlerin Kürsüsüyüz

Devrimciler, insanların kimliklerinden ötürü ezilmelerine karşı çıkarlar. Ezilenlerin ezenlere karşı mücadelesi her daim meşru ve ilericidir. Kadınların ve LGBT bireylerin ezilmeleri konusunda işçi sınıfı içerisinde ileri bir bilinç yaratılması oldukça önemlidir. Ulusal sorunda temel yaklaşımımız ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkı ve Kürt halkının ulusal sorundaki taleplerinin desteklenmesidir. Diğer taraftan Marksistler ezilenlerin esas kurtuluşunun ancak ve ancak proleter devrimle geleceğinin de altını çizerler. Ezilenlerin mücadelesi desteklenirken Marksistlerin politik bağımsızlıklarını korumaları büyük önem taşımaktadır.

Bolşevizm

İşçi sınıfının kapitalizme karşı girişeceği mücadelelerin başarıya ulaşması için devrimci işçilerden oluşan bir devrimci partiye ihtiyaç vardır. Devrimci partinin liderliği olmaksızın işçi sınıfı yenilmeye mahkumdur. İşçi sınıfının önderlik krizi içerisinde olması, kapitalizmin hala ayakta olmasının temel nedenidir. Bu krizin aşılması bir inşa sürecini gerekli kılmaktadır. Bolşevik geleneğin inşası gerçekleşmeden proleter devrim ve iktidar perspektifi hoş bir hayalden öteye geçemez.

Zafere Kadar Sürekli Devrim!

marksist bakış

İÇİNDEKİLER

PERSPEKTİF

- 6 YENİ KUŞAKTA TARİHSEL BİR KAYIŞ MI?**
V. U. Arslan
- 13 TÜRKİYE'DE BÜYÜK BURJUVAZİNİN OLUŞUMU**
Güneş Gümüş
- 17 21.YÜZYILIN MARKSİZMİ: TROÇKİZM**

RÖPORTAJ

- 19 SYRIZA'YA KARŞI SOL ALTERNATİF YARATILMALI**
Manos Sokufloglou

GÜNCEL

- 3 AKP'NİN FRENİ BOŞALDI!**
Çağın Erdiç
- 11 AKP TARİHTEN DERS ALIYOR MU?**
Emre Güntekin

TEORİ

- 23 HUKUKA MARKSİST YAKLAŞIM**
Engin Kara

TARİH

- 28 KOMÜNİZM SEMBOLÜ ORAK ÇEKİÇİN TARİHÇESİ**
İsmail Yiğit

ÇEVİRİ

- 30 ARİS'İN KKE MERKEZ KOMİTESİ'NE SON MEKTUBU**

BÜROLARIMIZ

Ankara

Bayındır-2 Sok. No:45/7 Kızılay Tel: 0537 734 7270

İstanbul

İstiklal Caddesi Balo Sk. No:32 Kat:4 Beyoğlu Tel: 0543 337 3671

1- Ekonomik krizin ve yoksullaşmanın etkileri günlük hayatta ne kadar görünür?
Kapitalist krizin yıkıcı etkisi ve işçi sınıfının üstüne binen kesinti paketleri ve baskılar ülkenin her yerinde etkili. İnanılmaz derece yüksek olan işsizlik oranlarında belirgin bir şekilde görülüyor ki resmi rakamlara göre %27 ve Avrupa'daki en yüksek oranlara sahip.

Marksist Bakış - Aylık Politik Dergi - Yıl: 11 - Sayı: 49 - Haziran 2015

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Şensöz

Yayın İdare Adresi: Bayındır-2 Sok. No:45/7 Kızılay/ANKARA Tel: 03124809560

Baskı: Mattek Matbaacılık Basım Yayın Tan.Tic.San.Ltd.Şti. - Ağaç İşleri Sanayi Sit. 1354. Cadde 1362. Sokak No: 35 İvedik Yenimahalle /ANKARA Tel: (0.312) 433 23 10 Fax: (0.312) 434 03 56

Yayın Türü: Yaygın süreli, aylık

Çağın Erdinç

AKP'nin Freni Boşaldı!

Temmuz ayının sonuna katliam, savaş ve koalisyon görüşmeleri üçgeninde girdik. Aslında hepsi bir zincirin halkaları gibi birbiriyle ilintiliydi. Daha doğrusu Tayyip Erdoğan ve AKP, IŞİD katliamının ardından istediği savaş ortamını yaratmak adına katliamlarla gözaltıları ve tüm bunlarla savaşı birbirine eklemlmeyi başardı. Tayyip Erdoğan'ın ve AKP'nin savaş ortamını nasıl yarattığını inceledikten sonra olası erken seçime gidilirken toplumsal muhalefete düşen görevlere dikkat çekmek faydalı olacaktır.

AKP Besledi; IŞİD Vurdu: Suruç Katliamı!

Suruç Katliamı'ndan sonra Tayyip Erdoğan ve Ahmet Davutoğlu IŞİD'i "yarım ağız" kınayan açıklamalar yaptı. Söz konusu açıklamaların yapıldığı gün bolşevik.org'da yayınladığımız yazıda şu soruları sormuştuk: "Musul'a yönelik saldırıların arttığı dönemde konsoloslukun boşaltılmaması talimatı bizzat Türkiye'den gelmişti. IŞİD'in konsolosluktakileri rehin olarak tutmasından sonra rehinerler hangi vaat karşılığında bırakıldı? Tayyip Erdoğan'ın "pazarlık olabilir" söyleminin arka planında ne vardı? Hatay'ın ve güney sınırlarının önemli bir bölümünün cihatçı otobanına dönüşmesi sonrasında IŞİD'in sınırdan kolaylıkla geçiş yapabildiği bilindiği halde bunu engellemek için neden adım atılmadı? YPG'nin ölü ele geçirdiği Nusra militanlarının internette yayınlanan görüntülerinde üzerlerinden çıkan ve Türkiye damgası taşıyan kimlik ve geçiş kartları nasıl açıklanabilir? Reyhanlı katliamından saatler sonra Esad'ı suçlayan AKP'li muktedirler, IŞİD saldırısını gizleyerek neyi amaçladı? Devrimcilerin standlarına saldırmak için fırsat kollayan polis Fatih'te IŞİD adına stand açan "öfkeyle bir araya gelmiş" topluluğa neden müdahale etmedi? Sarsarın'de ve Hacıpaşa'da Rakka'dan gelen petrol hatlarına neden geç müdahale edildi? CHP Hatay Milletvekili Mehmet Ali Ediboğlu'nun, IŞİD'in Türkiye'de 800 milyon dolarlık petrol sattığı iddiasına neden cevap verilmeli? Urfa valisi IŞİD'i soran gazetecileri neden gözaltına aldırdı?"

Evet, tekrar ifade edelim: Kınamakla olmuyor! Sorduğumuz soruların ve karanlık kalan birçok noktanın aydınlatılması gerekiyor. Gerekıyor gerekmesine ancak, AKP ve Tayyip Erdoğan, MİT'i kontrol ettikçe, dolayısıyla AKP iktidarda kaldıkça sözünü ettiğimiz bu karanlık noktaların aydınlatılmayacağını aklı selim herkes biliyordur. Bu yüzden Reyhanlı'dan Diyarbakır ve Suruç'a kadar tüm katliamlarda "AKP'nin istihbarat örgütü" MİT, hesap sorulacak ilk kurum olacaktır!

Şimdi, yukarıda AKP-IŞİD ilişkisine dair sorduğumuz genel soruların yanında, Suruç katliamına dair birkaç noktaya değinelim. Öncelikle şu nokta çok ilginç: IŞİD bombacısı üç gün önce olay yerine geliyor, keşif yapıyor, keşif yaptıktan üç gün sonra elini kolunu sallaya

sallaya Amara Kültür Merkezi'ne gelip bombayı patlatıyor. Amara Kültür Merkezi'nde bombacıyı üç ayrı açıdan gören mobese kameraları var. Ama ne hikmetse (!) bazılarının görüntüsü alınmıyor. Hatta bombacı o kadar rahat ki 2 Haziran'da annesini arayıp 9 dakikalık konuşma yapıyor; fakat konuşması da dinlemeye takılmıyor!

Bombacının bombayı patlattığı günün ardından daha ilginç bir detay yayıldı ajanslara. Bombacının bedeni paramparça; fakat kimliği sapasağlamdı! Teröristin bombayı patlatmadan önce kimliğini alanın dışına bırakmış olabileceği ifade edildi ancak bu iddia doğrulanamadı.

Sonuç olarak, Suruç katliamına dair yaşananlar bir araya getirildiğinde en iyi ihtimalle başka ülkelerde olsa istifalar getirecek olan büyük bir ihmal olduğu görülüyor. Ancak MİT'in başında "Age Of Empires" oynar gibi Suriye'ye üç beş fütü yollayıp savaş gerekçesi yaratacak tıyneteki Hakan Fidan olunca insan ister istemez farklı noktaların üzerinde düşünüyor. Benzer şeyleri bir çok insanın düşündüğünü biliyoruz. Bunlardan biri de CHP Genel Başkan Yardımcısı, Malatya Milletvekili Veli Ağbaba. Ağbaba, katliamdan sonra, " Herkesi dinleyen, herkesi izleyen MİT'in böyle bir olayı görmemesi mümkün değil. Bu insanların geleceği günler önceden biliniyordu" diye konuştu. 300-400 kişinin geleceği günler öncesinden bilindiğini söyleyen Ağbaba, "Ayrıca Suruç, son bir yıldır özellikle Kobani saldırılarından sonra, herkesin gözünün üstünde olduğu bir ilçeydi. Bizim görüştüklerimiz IŞİD'in varlığından haberdar olduğunu söylüyor. Bunu MİT'in bilmemesi mümkün değil. Bölgede müthiş bir güvenlik zafiyeti var."

Ağbaba'nın açıklamalarının yanında, şunu da sormak lazım: Devrimcileri Gezi döneminde "gözünün üzerinde kaşın var" diyerek gözaltına alan kolluk kuvvetleri, bu bombacıyı nasıl göremedi? Önleyici gözaltı mekanizmalarıyla, türlü bahanelerle toplumsal muhalefeti baskılayan, gözaltına alan AKP'nin istihbarat teşkilatları, Amara Kültür Merkezi'ne karnındaki bombayla keşif için gelen ve karnına bağlı bomba dışarıdan çok net belli olan teröristin eylemini niçin öngöremedi?

Aslında soruların cevabı açık. Gencecik

insanlarımızı katlettiler. Koltukları uğruna canlarımızı yaktılar. Devrimciler can çekişerek ölürken onlar olay yerine ilk olarak TOMA gönderdiler. Ve nihayetinde, katliamdan sonra IŞİD'den hesap soracaklarını söyleyen AKP'li muktedirler, operasyonlarda esas olarak Kürtleri, devrimcileri, toplumsal muhalefeti hedefledi.

Katliamı IŞİD yaptı; Operasyon Devrimcilere, Kürtlere!

Evet, katliamı IŞİD yaptı. Ama operasyonlar Kürtlere ve devrimcilere yapıldı. Yazıyı kaleme aldığımız sırada 1000'in üzerinde gözaltı vardı. Günay Özarslan isimli devrimci kadın, canlı bomba hazırlığında olduğu iddiasıyla AKP'nin polisi tarafından infaz edildi. Polisle çatışmaya girdiği yazıldı, çizildi. Ancak çatışmaya dair herhangi bir ize rastlanmadı. Evine baskın yapılan Günay Özarslan, polis tarafından açıkça katledilmişti!

Aslında operasyonların Suruç katliamının ardından ve IŞİD'le yaşanan sınır çatışmasından sonra başladığı görüntüsü verildi. Yandaş medya 60 bordo berelinin IŞİD'in kontrolündeki Cerablus sınırlarının içerisinde bulunan bir köye girdiğini ve köyün IŞİD'den temizlendiğini yazdı. Üç yaşındaki çocuk aklının bile yazamayacağı bu senaryoyu yetişkin insanlar köşe yazılarında ballandıra ballandıra anlattılar. Sonra anladık ki obüs, tank ve top atışı bile sınırın yakınlarından yapılmış. TSK bunu kendi internet sitesinde bizzat yazdı. TSK'dan yapılan açıklamada sınırdan içeri girildiğine dair herhangi bir cümleye rastlanmadı.

IŞİD'le yaşanan çatışmanın nedeni de daha sonra netleşti. IŞİD'liler yaralı arkadaşlarını Türkiye sınırına geçirmeye çalışırken TSK izin vermemiş, sonrasında çatışma başlamıştı. Buradan da anlıyoruz ki, hastanelerde daha önceki süreçte tedavi gördüğü belgelenen, görüntülenen seleflerin bazıları, hatta belki çoğu IŞİD'ciydi. Aksi halde IŞİD bile bile "lades" deyip yaralılarını sınırın asker yoğunluğu olan bölgesinden geçirmezdi. Bu durum, IŞİD-AKP ilişkisini net bir şekilde gözler önüne seriyor. Öyle görünüyör ki daha önceki süreçte IŞİD yaralılarını rahatlıkla sınırdan geçirebiliyordu; fakat askerler bu kez uyardığında çatışma çıktı. Ancak bunun ilk olmadığını vurgulamak lazım! Hacıpaşa'dan, Sarsarın'e kadar ulaşan ve Rakka'dan gelen IŞİD'in petrol boru hatları, medyanın ve uluslararası baskının neticesinde jandarma tarafından toplandığında Reyhanlı saldırısı olmuştu. Fakat katliam sonrasında AKP ile IŞİD arasında topyekun savaş bekleyenler yanıldı. AKP faturayı o gün Esad'a kesmişti; bugün Kürt ulusal hareketine ve toplumsal muhalefete kesti!

IŞİD ile TSK arasında yaşanan söz konusu çatışmada 1 astsubay öldü. Sonrasında malum, bordo bereli hikâyeleri yandaş medyada yer buldu. Ardından savaş uçakları havalandı, IŞİD karargâhlarının bombalandığı haberleri geldi. AKP, uluslararası medyada IŞİD yanlış pozisyonunu biraz olsun (!) düzelterekken Burken El Fırat ve ÖSO güçlerinden açıklamalar geldi: "IŞİD'in değil, bizim karargâhlarımızı vuruyorsunuz."

Tüm bu süreçten sonra konu başlığının altında kısaca girişini yaptığımız operasyonlar başladı. Gözaltı terörü genel olarak Kürt hareketine ve toplumsal muhalefete uygulandı, fakat elbette IŞİD'liler de gözaltına alındı! Örneğin Ekim

2014'te El Kaide operasyonunda gözaltına alınan; IŞİD sahada aktifleştikten sonra El Kaide'den IŞİD'e geçen Ebu Hanzala, Takva'daki "sohbetlerinden" ve IŞİD'le bağı olmasından dolayı gözaltına alındı. Ancak gözaltına alınış şekli son derece ilginçti! Kürtler, devrimciler yaka paça, işkenceyle hatta Günay Özarslan gibi katliamla "gözaltına" alınırken Ebu Hanzala karısıyla birlikte son derece rahat bir şekilde karakola giderken görüntülendi!

Gözaltı konusunda sayısal olarak da arada büyük farklar olduğunu vurgulamak lazım. Örneğin 1 IŞİD'li alınıyorsa 100 KCK şüpheli alınıyor; ancak emniyet kaynakları medyaya toplu rakamları servis ederken örgüt ismi vermiyordu. En son yapılan açıklamada, "27 Temmuz 2015 itibarıyla 34 ilde operasyon yapıldı. Bu kapsamda şu ana kadar terör örgütleri ile ilişkili görülen toplam 1050 kişiye gözaltı işlemi uygulanmıştır. Gözaltına alınanlar hakkında adli süreç devam etmektedir" demekle yetinildi.

Fakat bazı bölgelerde yapılan operasyonlarda, gözaltına alınanların dağılımı örneğin KCK ve IŞİD adına eşitse, örgüt isimleri ve kimlerin hangi örgütlerden alındığı özellikle belirtiliyor. Örneğin Elazığ'daki operasyon ayrıntılarıyla medyaya servis edildi ve şöyle denildi: "Güvenlik güçlerinin, PKK'nın gençlik yapılanması Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (YDG-H) ve Irak Şam İslam Devleti (IŞİD) örgütüne yönelik Elazığ'da yürüttüğü operasyonlar kapsamında, 8'i IŞİD ve 8'i YDG-H'li olmak üzere toplam 16 kişi gözaltına alındı."

Görüldüğü gibi medyaya servis edilen kaynakların yer aldığı operasyonlarda IŞİD ve sol örgütlerden gözaltına alınanların sayısal olarak eşit olması dikkat çekiyor. Ancak altını çizerek tekrar vurgulayalım: emniyetten ya da başbakanlıktan genel toplamdaki operasyonlara dair ayrıntı henüz gelmedi.

Bu konudaki genel tutumu, AKP'nin "yaramaz çocuğu" Bülent Arınç bozdu! 29 Temmuz'da TBMM'deki olağanüstü toplantıda Arınç'ın verdiği rakamların doğruluğu kuşkuyla olmakla birlikte tabloyu özetliyordu. Arınç, gözaltına alınan 847 kişinin DHKP-C ve YDG-H şüphelisi

olduğunu, 136 kişinin ise IŞİD mensubu olduğunu açıkladı. Toplam gözaltı sayısının 1050 olduğunu düşündüğümüzde ve DHKP-C dışındaki diğer sol örgütlerden alınanları da hesapladığımızda 894 kişinin Kürt ulusal hareketi ve sol örgütlerden, 136 kişinin IŞİD'den alındığını görüyoruz. AKP; Diyarbakır'da, Suruç'ta bomba patlatıp insanları katledenleri değil, "katledilenleri" gözaltına alıyor. Böylece yeni katliamların kapısını aralıyor.

AKP Zincirinin Diğer Halkası: Toplumsal Muhalefeti Baskıla!

Yazının girişinde Suruç katliamından gözaltılara ve çözüm sürecinin bitirilmesinden koalisyona görüşmelerine kadar tüm süreçleri AKP'nin erken seçim provası olarak kullandığını söylemiştik. AKP Suruç katliamından bile kendisi için ve erken seçim sürecine dair rant çıkarttı.

Fehim Taştekin'in ifadesiyle IŞİD, Ortadoğu'nun en kullanışlı belalarının başında geliyor. AKP'nin bu süreçteki hamleleri açısından "kullanışlı bela" kavramının son derece açıklayıcı olduğunu ifade etmek gerekir. Hatta AKP açısından IŞİD'in salt "kullanış" yönünün öne çıktığını da söyleyebiliriz. Öyle ki Suruç katliamından sonraki günlerde gerçekleştirilen eylemlerin birçoğuna yoğun polis saldırıları gerçekleşti. İstanbul'da Barış Bloku tarafından düzenlenmesi planlanan eylem, valilik tarafından Suruç'taki katliama atıfta bulunularak "provokatif eylemlerin yaşanabileceği gerekçesiyle" yasaklandı. Keza, Barış Bloku'nun Ankara'daki eyleminde de AKP'nin IŞİD "hassasiyeti" ön plandaydı. Kolej Meydanı'nda toplanan kitleye polis biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. Kitle daha sonra, Ankara'da ve hatta Türkiye genelinde sol için özel bir yere sahip olan Yüksel Caddesi'nde toplanarak basın açıklaması yapmak istedi; ancak polis buradaki basın açıklamasına da izin vermedi. Kızılay'da gözaltı terörü yaşandı. 60'tan fazla kişi polis tarafından ters kelepçeyle gözaltına alındı. Benzer görüntüler İzmir başta olmak üzere diğer eylemlerde de yaşandı. Sonraki günlerde AKP polisi kelimenin tam anlamıyla "kudurdu." Polis, 27 Temmuz'da Yüksel Caddesi'ndeki standlara saldırdı. 1'i SDH'li 7 devrimci darp edilerek gözaltına

alındı, karakolda keyfi bir şekilde bekletildiler.

AKP'nin erken seçim öncesinde Kürt ulusal hareketiyle dayanışma halinde yükselcek toplumsal muhalefete asla tahammülü olmayacağını belirtmek lazım. Bu yüzden azgınca saldırıyorlar. Öyle görünüyor ki saldırmaya da devam edecekler.

Sonuç: AKP, Katliamlarla Ve Gözaltılarla Erken Seçime Güçlü Girmeyi Hedefliyor!

AKP'nin yukarıda sözünü ettiğimiz süreçlerden tek beklentisi oyunu arttırmak ve erken seçimden tek parti iktidarıyla çıkmak. Aksi halde bunca yolsuzluğun, hırsızlığın, arsızlığın hesabını veremezler. Erken seçime bu psikolojiyle gidiyorlar. Amaçları HDP'nin toplumsal meşruiyetini azaltarak bunu oy oranlarına yansıtmak ve çözüm sürecinden kaynaklanan tepkiyi tersine çevirip milliyetçi tabanla barışmak. Bu uğurda her şeyi yapacaklardır.

Koalisyon görüşmeleri tamamıyla hikâye. Zaten CHP böyle bir süreçte AKP'yle koalisyona kuramaz. Muhtemelen toplanıp toplanıp "bakın, biz koalisyona için her şeyi yapıyoruz" mesajı verilecek, fakat öte taraftan erken seçim provokasyonları ayyuka çıkacaktır. Sözünü ettiğimiz bu sebeplerden, yazı başlığını özellikle seçtik. Tayyip'in ve onun güdümündeki AKP'nin freni boşaldı! Freni boşalan bir kamyon gibi toplumsal muhalefetin üzerine geliyorlar.

Bu noktada ne yapılması gerektiği büyük önem taşıyor! Sürekli eylem çağrıları yapıp halkı sokağa çağırmanın ve polis terörüyle karşı karşıya kalmanın sonuç getirmediğini, aksine toplumsal muhalefetin sokak gücünü nicelik olarak erittiğini gördük. Elbette sokağa çıkacağız; ancak eylemlerin biçimi, niteliği ve içeriği çok önemli. Etkili kampanyalar örgütlenmesi gerekiyor. Örneğin "Reyhanlı'dan Suruç'a, katliamlar aydınlatılsın" başlıklı kampanyalarla toplumsal muhalefetin tüm nüvelerinin kendilerini bir parçası hissedecekleri eylem noktaları çok iyi bir başlangıç olabilir. Aksi halde freni boşalan Tayyip ve AKP'nin kendileriyle birlikte tüm coğrafyayı ateşe atması, yeni Suruçların, Reyhanlıların, Diyarbakırların yaşanmasına kapı açması sürpriz olmaz.

V. U. Arslan

Yeni Kuşakta Tarihsel Bir Kayış Mı?

“Gezi hareketi bize ne kadar iğrenç geldiyse, üniversite öğrencisi ortalama Müslüman gence o kadar cazip geldi. Kendini tutamayıp Gezi’cilere katılanlar oldu. Katılmayanların da onlara içi gitti. Gıpta ettiler onlara, özendiler. Kiskandılar onları. “Vay be!” dediler için için; “Devlete kafa tutmak ne güzel şey! (...) 28 Şubat Süreci’nde irtifa kaybeden İslami hareketler AK Parti iktidarları döneminde muhalif kimliklerini de büyük ölçüde kaybedince veya bu kimliklerinin hararetini düşürünce üniversitelerde meydan solculara kaldı, atmosferi daha ziyade onlar belirler oldu ve oluşturdukları atmosfer bizim çocukların önemli bir kısmını -belki de çoğunu- bir nevi aşağılık kompleksine itti işte.” (Hakan Albayrak, Mayıs 2015, ‘AK Parti Taraftarı Olmaktan Utanan Üniversite Öğrencisi Kardeşlerimin Dikkatine’, Diriliş Postası)

Hakan Albayrak, alıntı yaptığımız makalesinde, Müslüman gençliği AKP'nin ne kadar "devrimci", "enternasyonalist" ve "halkların kardeşliğinden yana" olduğu konusunda ikna etmeye çalışıyor. Yapmacık, riyakarlığı her yanına sinmiş böyle bir yazının, sorgulayan İslami gençleri ikna etmesi şöyle dursun tam tersine şekillenmeye başlayan "muhalif" kanaatleri netleştirmeye yarayacağı aşikar.

Albayrak'ın gülünç girişimi bir yana, İslamcı entelektüellerdeki "tarihsel bir kayış"ın farkındalığı ve bunun getirdiği sancı benzer makalelerin çoğalmasını beraberinde getiriyor. Nedir bu tarihsel kayış? (AKP iktidarları döneminde "muhalif" kimliklerini de büyük ölçüde kaybeden) İslamcı hareketin gençlik nezdinde çekiciliğini kaybetmesi, yozlaşması ve eğilim olarak içlerindeki en niteliklilerin sola meyletmesi...

"Bu kuşak tüketim ideolojisini reddederek farklı, daha idealist, muhalif ve eleştirel düşünmeye başladı. Eski İslamcıların çocukları içinde de bu gençleri görüyorum. Bu kuşağın gençleri anne babalarına rağmen ya da onların hak ve adalet vurgulu eğitimlerinin sonucu olarak sol örgütleri kendilerine yakın bularak onların yanında yer aldılar. Kiminde anne babalarının "eski günler"ine öykünmek ağır bastı, kiminde mana, kiminde de hak-adalet arayışları. Bu gençler hak-özgürlük-adalet mücadelesini sağ zeminlerde güçlü bulamayınca sol zeminlerin oluşturduğu muhalefet damarında yürümeye başladılar." (Ayşe Böhürler, Mayıs 2013, Eski İslamcılar / Yeni gençler, Yeni Şafak)

Bu alıntı da tanınmış İslamcı entelektüellerden Ayşe Böhürler'den. O halde bir yanda Gezi'yi hesaba katıp diğer yanda İslamcı entelektüellerin "uyanılarını" ele aldığımızda yeni kuşağın radikalleşmesinden, sola kaymasından, devrimcileşmesinden söz edebilir miyiz? Bu iddiada bir hakikat payı var mı yoksa bütün bunlar salt bir hüsnü kuruntu mu? Diğer yandan sosyalist hareket, Gezi'de açığa çıkan yeni gençlik kuşağının enerjisini kendisine çekmek için ne yapmalıdır?

Kadroların Belirleyiciliği

Radikal siyasi hareketlerin can damarı kadrolardır. İdeolojik tavır alabilen, mücadelede bayraktarlık yapan, türlü türlü zorlukları göğüsleyen, örgütleyen ve üretenler onlardır. Yeni bir kuşağı ancak o kuşak içerisinde somut bir gücü ifade eden bir aktivist ağının dinamizmi sayesinde etkileyebilirsiniz. Çekim merkezi olabilmek için heyecanlı, kararlı ve aynı zamanda gerçekçi bir profil ortaya koymak gerekir.

Bunu da yapacak olan kadrolardır. Bu kadro ağı olmadan geniş halk kitleleriyle buluşmak mümkün olmaz. Bu yüzden kadro kaynakları kuruyan siyasi hareketlerin gelecek için fazla bir iddiasının kalmayacağı ortadadır.

Ortadoğu'da sosyalizm ve Nasırcılık bir zamanlar büyük çekim merkezleri durumundaydı, ama yaşanan siyasi iflaslardan sonra başlayan kadro kayıpları bir daha telafi edilemedi. Alttan yeni kadro akışı tamamen bitmişti, sonuç kaçınılmazdı: Ortadoğu'da meydan, bütünüyle siyasi İslamcılara kaldı.

Yeni kadroların bulunmasını mümkün kılan siyasi heyecandır. Bu heyecan olmadan insanları enerjik ve zorlu bir mücadelenin parçası haline getiremezsiniz. Parayla, menfaatle bu işler olmaz, insanları sürükleyemezsiniz. Aksine menfaatler çatışır ve siyasi hareket için daha kötü sonuçlar ortaya çıkar. Örneğin CHP'de görev alıp bir şey yapmak isteyenlerin başına gelen budur.

Kuşakları bir blok olarak kendisine çeken siyasi heyecandır. Toplumsal dönüşüm arzusu, daha iyi bir düzenin kurulacağı ve haksızlıkların biteceğine dair inanç, gençliği kendisine çekecektir. Diğer bir deyişle gençlik, radikal siyasal hareketlerden ilham alırsa bir kuşağın yaşam çizgisi değişmeye başlar. Bu da doğrudan bir şekilde ülkelerin kaderini etkileyecektir. Bu şekilde ortaya çıkan enerji, düzenle karşı karşıya gelecek ve belirli sınavlardan geçmez zorunda kalacaktır. Sınavın sonucuysa siyasi hareketin nitelikleri tarafından belirlenir.

Bu noktada yeni kuşakları cezbetmek için olmazsa olan etik üstünlük meselesine geliyoruz. Modern sosyalizm, kapitalizm ortaya çıktığından beri insanın insanı sömürmesine, ezmesine karşı çıktı;

ezilenlerden yana oldu, eşitliği ve özgürlüğü savundu. Bu yüzden de haksızlıklara karşı çıkan genç kuşaklar için sosyalizm mücadelesi hep çekim merkezi olacaktı. Etik üstünlük, düzene ve düzenin parçası olanlara karşı sahip olunan değerler anlamındaki üstünlüktür. Radikal siyasi hareketlerin mücadeledeki esas yakıtı budur. Siyasal İslam bugün bu üstünlüğünü yitirdiği ve tarihin sınavından çıktığı için gençlik içerisinde irtifa kaybetmektedir.

Etik üstünlük sayesinde kapitalist değerlerle uzlaşması zor olan gençlik kuşakları içerisinde kadrolar devşirilir. Geçen yüzyıla damgasını vuran son derece olumsuz SSCB deneyime rağmen sosyalizm hala yeni kuşaklar içerisinde kendisine taraftar bulabiliyorsa bu sosyalizmin etik üstünlüğünü bir şekilde gelecek kuşaklara devretmeyi başarmasından ve de emperyalist kapitalizmin yegane alternatifi olmasındandır.

Salt etnik ve dinsel nefret üzerinden gelişen bir kadro çekim alanı daha vardır. Tehlikeli bir gericilik türü olan bu alana örnek olarak en meşhuru IŞİD olan Selefi fanatizm ile Kürt karşıtlığı üzerinden bir kısım genci kendisine çeken faşist hareketi sayabiliriz. Buradaki heyecan, bağnazlık ve nefretten kaynaklanır ki karşısında sosyalistleri bulmalıdır. Bu tür kıyımcı gericiliğe karşı mücadele vermek de tersinden sosyalistlere etik üstünlük sağlayacaktır.

Tarihsel Koşullar

Sosyalizm, yeniden bir kuşağın bayrağı haline gelebilir mi? Bu soruyu cevaplamaya çalışırken sınıf mücadelesinin tarihsel eğilimlerini hesaba katmazsak yanılgıya düşeriz. Kabaca ifade edersek işçi sınıfı mücadelesinin keskinleşmesi, ibreyi

Siyasal İslamcılar çok büyük çoğunlukla AKP iktidarına angaje oldukları için iktidarın söylemleri dışında yeni bir söylem geliştiremediği gibi iktidarı da kayıtsız-şartsız, "amasız" destekliyor. Gelgelelim AKP iktidarı tarihe yolsuzlukla, baskıyla, iftirayla, Karunlaşmayla, muktendirleşmeyle geçti bile. AKP'nin geleceğe bırakacağı miras işte bunlar olacak: İlkesizlik, vicdansızlık, ahlaksızlık...

sosyalizme doğru çevirecektir. İşçi sınıfı mücadelesinin zayıf olması durumunda ise salt devrimcilerin iradesi ile ibre yön değiştirmez. Örneğin kapitalist krizin dibini boylayan Yunanistan'dan gelecek devrimci gelişme haberleri, başta Avrupa olmak üzere tüm dünyada yankılanacak ve kapitalizmle çelişki içerisindeki yeni kuşak işçi, işsiz ve öğrencilerde sosyalizme sempatiyi üst seviyelere tırmandıracaktır. Bu noktada Yunanistan'da işçi sınıfının öfkesinin önünde dalgakıran vazifesi gören soldaki reformist öğelerin etkisinin kırılması belirleyici önem kazanıyor. Bu da ancak devrimci partinin taktik ve stratejik üstünlüğü ile mümkün olabilir. Buradan çıkan sonuç, tarihin akışında öznel faktörlerin de büyük önemi olduğudur. Bu yüzden devrimci inşa ve hegemonya mücadelesinin nasıl geleceği üzerinde kafa yormak, büyük önem taşımaktadır.

Gelelim yeni kuşağın radikalleşmesi ve sosyalizmin itilim kazanmasının tarihsel koşullarına. SSCB'nin dağılması, kısa ve orta vade için emperyalist kapitalizm adına mutlak bir zafer anlamına gelmişti. Stalinizme karşı çıkan devrimci Marksistler de bu yenilgiden paylarına düşenleri almak durumundaydılar, zira çöken yapı ile mukayese edilemeyecek bir güç dengesini söz konusuydu. Çökenin sosyalizm değil, Stalinizm olduğunu geniş kitlelere anlatmak pek mümkün değildi.

İşçi sınıfı ve sol, 1980'lerden sonra her yerde yenilgiye uğradı, zemin kaybetti, geri çekildi. 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla bu yenilgi süreci zirve noktasına ulaştı. SSCB deneyimi, sosyalizmin "başarısızlığını", "uygulanamazlığını" ve "kötülüğünü" göstermemiş miydi? Sosyalist hareketler

bu süreçte büyük kadro kaybı yaşadılar ve yeni kadrolar elde etmekte çok bereketsiz bir döneme girdiler. Ama aradan bir çeyrek asır geçti, köprünün altından çok sular aktı. En önemlisi yeni kuşak, bu yenilgileri yaşamadı. Bu yeni kuşak, gözlerini tek kutuplu dünyaya açtı ve içinde yaşadıkları kapitalist sistemin çarpıklıklarıyla yüz yüze kaldılar. Nitekim Stalinist iktidarlar altında nesiller boyu yaşamış olan ülkeleri saymazsak SSCB deneyiminin doğrudan belirleyiciliği kalmamış durumda. Diğer taraftan Stalinizmle hesaplaşmak, ideolojik ve tarihsel bir gereklilik olarak önümüzde duruyor. Burası ayrı bir konu.

Kısacası SSCB deneyiminin sola yaşattığı hezimetin üstünden çok yollar geçildi. Kaldığı yerden devam eden emperyalist kapitalist sistem ise dünyayı her zamankinden daha karanlık bir yer haline getirdi. Gezegenimiz kapitalist vahşi sömürü ve tüketim çılgınlığıyla gün be gün tükenirken savaşlar, dinsel ve etnik boğazlaşmalar sıradan gelişmeler haline geldi. Kapitalist sistem, krizden çıkamıyor, yolunu daha fazla sömürü, savaşlar ve iç savaşla bulmaya çalışıyor. Hal böyle olunca dünya çapında merkezkaç kuvvetler için küresel kapitalizme meydan okumak dışında başka bir seçenek bulunmuyor. Bu yüzden de sosyalizmin yeni kuşaklar için ilham kaynağı olmasının koşulları tarihsel olarak bütün dünyada hazırlanıyor diyebiliriz. Zira küresel kapitalizmin alternatifi sosyalizmdir. Ama sosyalizmin yükselişinin hiç de otomatik biçimde gerçekleşmeyeceğini gördük. 1990'ların sonunda iyiden iyiye güçlü bir hale bürünen "küreselleşme karşıtı hareket" esnasında ya da Wall Street'i işgal Et hareketinde, Tahrir ve Tunus ayaklanmalarında, güney Avrupa'daki

ekonomik kriz karşıtı yükselen sınıf mücadelesinde ve bizdeki Gezi örneğinde görüldü ki nesnel faktörlerin yanında öznel süreçler de hazır olmadan sosyalizmin kıvılcık bayrağı meydanları zapt edemiyor. Bu yüzden objektif koşullar hazır olsa da subjektif koşulların da bu yükseliş için hazır olması gerekiyor. Bu çerçevede bazı fikirleri tartışmak ve yeniden etkili olabilmek için dikkat edilmesi gereken bazı noktalara değineceğiz.

Ama önce meseleyi örneklerle daha iyi açıklamaya çalışacağız ve ardından devrim ve sosyalizmin yeni kuşakları kendisine çekebilmesi için olması gerekenleri tartışmaya açabiliriz.

Siyasal İslam İlham Kaynağı Olabilir mi?

1968-78'lerin devrimci altın kuşakları vardı. İslamcılar altın kuşağı içinse 1990'lara bakmak gerekir. Kürt gençliği ise 1980'lerin ortasından beri birkaç kuşaktır aralıksız biçimde Kürt ulusal davası için savaşıyor. Türkiye'de devrimci sosyalist kanat parıltısını hiç kaybetmese de 12 Eylül'den sonra eski hızına bir daha asla kavuşamadı. Siyasal İslam ise AKP ile iktidar oldu olmasına ama çok şey kaybetti. 80-90 yıl boyunca muhalif olmanın (köklü tutarsızlıklar bir yana) getirdiği enerji ve moral üstünlük, AKP iktidarında yerle bir oldu. Geriye adı çıkar ilişkileri ve biber gazına dayanan muktendir arsızlığı kaldı.

"Heyecanlı, tepki gösteren, okuyan, duyarlı bir gençlik. Bu gençleri her zaman rahatsız eden bir şeyler vardı, sürekli isyan

halindeydiler. Başörtüsüne özgürlük, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü gibi talepler hiç dillerinden düşmezdi. Eylemlerinde genellikle bunları haykırırlardı.

İç siyasetle olduğu kadar dış siyasetle de yakından ilgilenir ve özellikle de Ortadoğu'da yaşanan gelişmelere hemen tepki gösterirlerdi. Hemen her hafta Beyazıt Meydanı'nda Cuma namazı çıkışı ya Filistin'e özgürlük, ya başörtüsü yasağını protesto eden bir eylem ya da Çeçen direnişçilerine destek eylemleri yapılırdı. Anti Amerikan bir duruşları vardı. Eylemlerde Amerikan bayrakları yakılır, Amerikan konsolosluğu önünden siyah çelenk hiç eksik olmazdı. Türkiye'de ve dünyada yaşanan gelişmeler hakkında "doğru ya da yanlış" bir fikirleri, bir duruşları ve bir tepkileri mutlaka olurdu. İslamcı Gençlik çatısı altında adlandırdığımız bu gençlik, öyle tek tip bir gençlik de sayılmazdı. Siyasi duruş olarak da, dini algılayış biçimi olarak da kendi içlerinde farklı gruplara ayrılıyorlardı. Ama onları aynı eylemlerde buluşturan şey, ortak rahatsızlıklarıydı. Belki sadece kendi sorunlarına gömülmüş ve genellikle bunları dile getiren, demokrasiye de bu noktada ihtiyaç duyan bir kesimdi ama her şeye rağmen sokağa çıkıp bağırabilen rahatsız bir gençlik vardı. Hiçbir zaman sisteme angaje olmamış hatta sistem tarafından dışlanmış bu gençlerin en büyük hayali sistemde köklü bir değişiklik yapmaktı. 2000'li yıllara kadar biz bu gençliği hep sokaklarda, eylem alanlarında gördük." Geçmişi böyle yad eden İslamcı yazar Zeynep Çiftçi, bugün gelinen noktayı ise şu sözlerle tarifliyor:

"Bir dönemin sokaklara dökülen idealist gençleri, AKP iktidarıyla birlikte gerek belediyelerde gerekse devlete ait diğer kurumlarda hatırı sayılır mevkilere getirildi. AKP iktidarı, gerek psikolojik gerekse maddi olarak bir konfor sağladı bu insanlara ve bu insanlar, hiç bir şeyin bu konforu zedelemesini istemiyor. Sistemin her zaman dışladığı bu kesim, bir anda kendini sistemin sahibi olarak buldu ve bir zamanlar değiştirmek istediği bu sistemle barışverdi. Sistemle barışmış olan eski İslamcı gençlerin çocukları da, son model arabalarıyla gezmekten ve modaya uygun giyinmekten başka derhali olmayan "tiki" bir gençlik olmaya doğru gidiyor." (Zeynep Çiftçi, <http://www.adilmedya.com/zeynep-ciftci/yazar/46>)

Siyasal İslamcılar çok büyük çoğunlukla AKP iktidarına angaje oldukları için iktidarın söylemleri dışında yeni bir söylem geliştiremediği gibi iktidarı da kayıtsız-şartsız, "amasız" destekliyor. Gelgelelim AKP iktidarı tarihe yolsuzlukla, baskıyla, iftirayla, Karunlaşmayla, muktedirleşmeyle geçti bile. AKP'nin geleceğe bırakacağı miras

işte bunlar olacak: İlkesizlik, vicdansızlık, ahlaksızlık... Böhürler'in ifadesiyle "Bugünkü İslamcılık, AVM'ler, kalkınma, büyüme, liberal ekonomi, muhafazakâr siyaset bileşkesinde tüketim odaklı dindar bir hayat tarzı dışında gençlere ne vaat ediyor?"

İslamcıların parayla imtihanının sonuçları çok ağır oldu. Bırakın kapitalizme karşı tavır almayı bizatihi kendileri kapitalistleşti. Neticede siyasal İslamcı entelektüellerin veryansın etmelerine şaşmamalı, zira bir ideal olarak İslamcılık eski "temiz (ak)" günlerini bir daha yakalayamaz. Yeni kuşaklara İslamcılığın bir dava olarak ilham vermesi artık mümkün değil. İslamcılık belki ortadan kalkmayacak, ama ölü bir kabuk olarak bir çıkar grubu, köktenci bir bağnazlık ve (hala iktidarsa) devletin zorbalığına dayanan bir oligarşi olarak varlığını sürdürecektir.

Durum uluslararası arenada da farklı değil. Örneğin İslamcı cemahtaki en tutarlı ve en radikal unsur olan Şii radikalizmi, iktidara geldiği İran'da ne hallere geldi. Bir zamanların en büyük İslami ilham kaynağı olan Humeyni'nin rejimi, Şiilik üzerinden İran devlet geleneğinin sürdürücüsünden başka bir şey olamamış durumda ve sadece dipçik zoruyla halkının muhalefetine dayanabiliyor. Çok özgün bir hüviyeti olan İran gençliğinin ise dinle ilişkileri neredeyse tamamen kopmuş durumda. İslamcılar arasındaki mezhepsel boğazlaşmanın diğer kanadında ise Selefi fanatizm var ki bu da İslamcılığın ancak köktenci bir bağnazlık olarak varoluşunun yaşayan ifadesi durumunda. Kafa kesen ve yaptıkları psikopatlıkları marifetmiş gibi videolara yükleyip dünyaya izleten IŞİD, Taliban, El Nusra ve türevlerinin Müslüman coğrafyasındaki yüz milyonlarca gence iyi bir gelecek için ilham vermesi ise zaten

mümkün değil. İlimli İslamcılığın yerinde ise yerler esiyor. Müslüman Kardeşler, hem Tahrir'deki ayaklanma sürecinde hem de iktidara geçtiklerinde ne olduklarını gösterdiler. Bugün mazlumu oynamaları çok güç, devlete yaslanarak geliştirdikleri maddi imkanlar da ortadan kalkmış durumda ve IŞİD türevlerine taban kaybediyorlar. İlimli İslamcılığın Türkiye versiyonu AKP hakkında ise çok şey söyledik zaten. Kısacası siyasal İslam'ın bir ideal olarak gençliği kaybetmesinin aynı zamanda uluslararası bir ayağı bulunuyor.

Ne Yapmalı?

Bıraktığımız son noktanın da gösterdiği gibi ülkeler içerisindeki eğilimler, uluslararası süreçlerin etkisi altındadır. Dünyanın herhangi bir ülkesinde sosyalizmin elde edeceği başarı öyküleri Türkiye'de de bu anlamda dengeleri değiştirecektir. Yunanistan'daki sınıf mücadelesinin seyri, bu yüzden tüm dünya emekçileri ve gençleri için büyük önem arz ediyor. Biz de an ve an Yunanistan'daki gelişmeleri takip ediyor, neticelerden dersler çıkarmaya çalışıyoruz.

Uluslararası boyutun yanında bir de meselenin tarihsel arka planı var. Tarihte çok çarpıcı sınav sonuçları bulmak mümkün. SSCB'nin dağılması ya da Nasır'ın 6 Gün Savaşları'nda aldığı ağır yenilgi gibi siyasi iflaslar, projenin çökmesi anlamında siyasal heyecanı tabiatıyla sonlandırıcaktır. Ama bir de örneğin SSCB'yi çok sert eleştiren ancak onun Çin versiyonu olan Maoizm var. Diğer bir çok suçun yanı sıra piyasa düzenini benimsemekle kalmayıp bunun en vahşisini ülkesine yerleştiren Çin Komünist Partisi düzeni, kitleler tarafından hiçbir şekilde yüz akı bir alternatif olarak kavranmadı. Tersine sürmekte olan ÇKP deneyimi de en

az SSCB kadar sosyalizm adına kocaman bir kara leke olarak tarihe geçti. Toplumsal özgürlüğün adı olan komünizm, Çin'de her türlü etik bağlamından kopartılarak yüz milyonlarca işçi için ucuz işgücü cehennemi anlamına geldi. Diğer taraftan Çin serbest piyasa, özel mülkiyet ve vahşi kapitalizm konusunda öyle bir noktaya geldi ki söz konusu rejimin komünizmle uzaktan yakından bir alakasının olmadığını anlatmak SSCB örneğine göre çok daha kolay. Ama şurası çok açık ki toplumsal eşitsizlikler ve özgürlükler, kadın hakları, ekoloji, ezilen halklar vb. konusunda 20.yy'ın Stalinizm deneyimi, sosyalizmin moral üstünlüğünün yeniden en güçlü mertebeye ulaşması için keskin bir eleştiriden geçirilmeli ve mahkum edilmelidir.

O zaman çıkarılacak birinci sonuç, Stalinizmle hesaplaşmadan sosyalizm ne moral üstünlüğe sahip olabilir, ne de entelektüel-teorik bir üstünlüğe... Türkiye'de sosyalistlerin Stalinizmden kopamaması, sandığından büyük hasarlar açmaktadır. O kadar büyük suçlara ve neticedeki siyasal iflasa rağmen tarihsel hesaplaşmaya gidilmemesi, dogmatizmin yerleşmesini kaçınılmaz kılıyor. Zira eleştirel düşünce, bir çırpıda mevcut sosyalist örgütlerin kendilerini temellendirdikleri ideolojik yapıların çökmesine yol açacaktır. Bu yüzden de sosyalist örgütlerde okuma, eleştirme, sorgulama asgariye indirilmiştir. Sosyalist gençliğin dışarıdaki imajı tam tersi olabilir, ama içeriden bakıldığında sosyalist gençliğin entelektüel açıdan çok zayıf olduğu acı gerçeğiyle yüzleşmemiz gerekiyor. İslamcılar (en azından hasretle andıkları 1990'larda) sosyalist sola nazaran daha çok okudukları bir gerçektir. Sosyalist solun haksızlıklara karşı açık ara en tutarlı politik eğilim olduğu ve buradan gelen moral üstünlüğe sahip olduğu bir gerçek ama bununla yetinilmesi düşünülebilir mi? Eğer yetinirsek, slogandan başka bir şey üretemezsek çekim merkezi de olamayız. Güncel tartışmaların yanı sıra siyasal tarihe,

teorik tartışmalara, bilime, edebiyata, sanata, dünyada olan bitene dahil olan bir aktivist birikimi çok daha büyük bir çekim merkezi olacak ve yeni kuşağın sosyalizme kazanılmasını beraberinde getirecektir.

"İslamcılık konusunun kapak olduğu dergi çok satar, tartışma programları çok izlenirdi. İslamcılar etkili dergiler çıkarır, yayınevleri kurup kitaplar yayınlar, sol ve Kemalist entelektüellere meydan okur, bilgi ve birikimleriyle herkesi şaşırtırlardı. Kimse kızmazın; İslamcı siyasetçilerden, işadamlarından, sivil toplumculardan önce İslamcı entelektüeller kendilerini kabul ettirdiler. Sistem, tarih, gelenek üzerine derin tartışmaların ve eleştirilerin yapıldığı o dönem çoktan sona erdi. Bir zamanların fikri bakımdan en canlı, en üretken hareketi küllendi." (Nerede O İslamcılar, İhsan Dağı, Zaman, Mayıs 2013) Görüldüğü gibi İslamcı entelektüeller, fikri alandaki yenilginin öneminin farkındalar. Tabi ki bu yenilginin kökenleri maddi yaşamdadır, bir başka ifadeyle İslamcı siyasal yapıların küçük burjuva radikalizminden koparak emperyalist kapitalizme yedeklenmesindedir. Bu, gerçekleşince siyasal İslam'ın günlük dildeki kullanımıyla "idealizm" adına hiçbir albenisi kalmamıştır. İşçi sınıfının örgütleri, egemen sınıf ve işçi aristokrasisi tarafından olağanüstü zayıflatılmış durumda olmasına rağmen sosyalistlerin yeniden yükselişinin maddi koşulları da yeterince bulunmaktadır. Sömürü giderek yoğunlaşmış, vahşileşmiş; sınıflar arası uçurum büyüdükçe büyümüş; iyi eğitilmiş ama geleceksizlik tehlikesiyle burun buruna olan milyonlar yetişmiş... Üstelik AKP'ye karşı girilen toplumsal mücadelelerde ülkede belirgin bir sola kayışın olduğundan söz etmek de abartılı olmayacaktır. Bundan sonrası biraz da eylemsellik ve örgütlenme alanına kalıyor.

Sosyalistler adına konuşacak olursak... Siyasal eylem sahasında ise çoğu kez anlamsız olan kısır çekişmeler bir yana

birakılmalı, ortak kampanyalarla ortak hedefler için birlikte vurmaya öğrenmeliyiz. Sosyalist sol, dışarıdan bakıldığında belki çok çalışkan imajı çiziyor, ama bu da maalesef gerçeğe pek bağdaşmıyor. Siyasal İslam'ın hızlı olduğu 1990'larda İslamcı aktivistlerin nasıl kapı kapı dolaştıkları hafızalardayken sosyalist solun bu performansın çok ama çok gerisinde olduğu bir gerçek. İstisnaları ayırarak söyleyecek olursak belirli eylem takvimselliği dışında genel olarak yerinde oturan, pek de çalışmayan, üretmeyen bir sosyalist gençlik profili söz konusu. Emekçilere ve gençliğe gitmek konusunda, insanların ihtiyacını hissettiği mevzularda kampanyalar düzenlemek konusunda bir hayli geri kaldığı ortadadır. Örneğin Gezi'de AKP iktidarının orantılı adam öldürme ve sakat bırakma metodu olan biber gazı fişekleri ile plastik mermilerin kullanımı konusunda dahi bir ortak çalışma ortaya konmadı. Oysa bugün hala gençlik eylemleri bu teröre maruz bırakılıyor ve insanlar eylemlere katılmaktan bu yüzden imtina ediyor.

Toparlayacak olursak... Türkiye toplumu AKP iktidarında önemli dönüşümler geçirdi, geçiyor. Bir kere Türkiye bütün katmanlarıyla çok politik bir toplum haline geldi. AKP'nin liderliğini neredeyse tamamen kabul eden İslamcı hareket, AKP ile birlikte yozlaştı ve bir ülke olarak cazibesini yitirdi. AKP'ye karşı yükselen toplumsal muhalefetin ülkeyi sola çektiği ve İslamcı gençliğin tabanından bile sola doğru önemli kayışların olduğu da bir gerçek. Radikal sol bir retorik kullanan Müslüman antikapitalizmin bu dönemde ortaya çıkması ve bir hayli ilgi görmesi de bu eğilimin değişik bir göstergesi. Diğer taraftan sol kanatta HDP dışında yeni gençlik kuşağını kendisine çekecek derli toplu bir adres yok. Bu yüzden de HDP özgürlükçü yeni gençlik kuşağından önemli ölçüde destek aldı. Burada sorun HDP'nin antikapitalist bir programının olmaması ve burjuva politikasından azade olmamasıdır. Ayrıca Kürt sorunun getirdiği büyük vebalden de bahsetmeliyiz. Çatışmaların tırmandığı ve Kürt illerinden karşılıklı ölüm haberlerinin geldiği şu günlerde de bir kez daha gözüktü ki çatışmalar tırmandığında sol ve sokak büyük zemin kaybediyor. Bu noktada savaşa ve şovenizme karşı durmak dışında başka bir çözüm yolu da yok. Bütün zorlukları aşarak devrim ve sosyalizmin bayrağının yükselmesinin yolu sosyalist hareketin kabuk değiştirmesinden geçiyor. Bu tarihsel görevi, Stalinizmle hesaplaşmamış Türkiye solu gerçekleştirecek değildir. Bu işi ancak güçlenerek yola devam eden dinamik sürekli devrim kadroları yapabilir.

Emre Güntekin

AKP, Tarihten Ders Alabiliyor Mu?

Tarihte örneği sıkça görülmüştür: Zayıflamaya yüz tutan veya ayaklarının altındaki toprağın sallandığını hissetmeye başlayan despot yönetimler yeniden gücünü tesis edebilmek ve kitleleri kendilerine mecbur edebilmek için türlü provokasyonlara girişmekten, katliamlar örgütlemekten ve hatta savaş çıkarmaktan geri kalmazlar. Bugün yaşadığımız kaos ve çatışma dolu günlerde, altındaki tahtın sallanmaya başladığını hisseden RTE'nin ne yapmaya çalıştığını herkes görüyor (tabi ki saray dalkavuğu medya hariç). Hem kendi siyasal geleceğini hem de kurmaya çalıştığı despotik rejimin sürekliliğini 7 Haziran'da kazanacağı anayasayı değiştirebilecek bir güce bağlayan Erdoğan, AKP'nin yaşadığı hayal kırıklığının faturasını halka ödetmeye çalışıyor.

Erdoğan 7 Haziran öncesi seçmenlere "Verin 400 milletvekilini bu iş huzur içinde çözülsün" diye seslenirken; iktidarının güç kaybetmesi durumunda çeşitli yolsuzluklara girişebileceği ihtimal dahilindeydi. Ancak son bir haftadır yaşananlar Erdoğan'ın bundan çok daha fazlasını göze aldığını gösteriyor. Bu süre içerisinde iktidarın yeni bir savaş konseptinin açılışını yaptığı açıkça görülürken; bir haftanın faturası oldukça kanlı oldu: Suruç'ta 31 devrimci, IŞİD'in canlı bomba saldırısıyla katledildi; IŞİD bahanesiyle başlatılan operasyonlarda Halk Cepheli Günay Özarslan 15 kurşunla infaz edildi. Çözüm sürecinin iktidar tarafından fiilen durdurulmasıyla birlikte başlayan çatışmalarda hemen her gün asker, polis ve gerillaların cenaze haberleri geliyor.

İşin Türkiye halklarını asıl tedirgin etmesi gereken yönü ise bu çatışmaya dur diyebilecek bir gücün henüz siyaset sahnesine çıkamamış olmasıdır. RTE öncülüğündeki iktidar adeta züccaciye dükkanındaki fil gibi hareket etmektedir. İktidar, toplumun zaten üzerinde epey enerji birikmiş olan Alevi-Sünni, Kürt-Türk eksenli fay hatlarıyla oynamakta ve buradan kendisine parlak bir gelecek çıkarmaya çabalamaktadır. Polisi operasyonlar sırasında katledilen Günay Özarslan'ın cenazesini Gazi Cemevi'ne gaz bombalarıyla hapsederken, IŞİD bahanesiyle Kürt siyasal hareketine yönelik kapsamlı bir operasyon dalgası başlatıldı. IŞİD üyeleri el

üstünde ağırlanırken, devrimcilere ve Kürtlere ne tarz işkenceler uygulandığı medyaya yansdı. Öte yandan AKP Gezi'den bu yana toplumsal muhalefetin eylemlerine uygulanan polis terörüne İç Güvenlik Paketi'nin yasal zırhını da ekleyerek tetikçilerini daha da pervasızlaştırmak konusunda "güvenli" hale getirdi.

AKP'nin RTE başkan olacak şekilde kurumsallaştırmaya çalıştığı rejimin geleceği şu an oldukça kaygan bir zemin üzerinde duruyor. Bütün umutlar 7 Haziran seçimlerinde anayasayı değiştirebilecek bir çoğunluğa bağlanmıştı; ancak bu umutların sönmesine cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra Türkiyeleşme yolunda önemli adımlar atan HDP nokta koydu. Bugün verilen demeçlere bakıldığında hazmedilemeyen noktalardan birinin bu olduğu görülebiliyor. Çözüm sürecinde aktif rol oynayan Yalçın Akdoğan'ından Tayyip Erdoğan'ına kadar bütün AKP zevatinin HDP'ye bir neden barajı geçtiklerini sormadığı kaldı.

Yalçın Akdoğan, çözüm sürecini esasen seni başkan yaptırmayacağız çıkışını yapan Demirtaş'ın bitirdiğini söylerken aslında bazı şeyleri itiraf ediyordu. Yani AKP'nin çözüm sürecinden anladığı bir yandan Kürt halkını oyalarken diğer yandan RTE'nin başkanlık hayallerine uzanmasını sağlamaktı. AKP ve RTE'nin Türkiye'nin on binlerce

cana mal olmuş en büyük sorunu diye geçen Kürt sorunun çözümünde başından beri samimiyeti yoktu. Aldatmaya ve kendi işini yüzdürmeye dayalı çıkarıcı bir politika izlendi. Bu arada da Roboski Katliamı gerçekleşti, Kobane düştü düşecek diye sevinç naraları atıldı. Kürt Hareketi'nin yıllardır devam bu oyalama sürecinden kopuşu ise RTE'nin başkanlık hayallerinin suya düşmesi anlamına geldi. "Seni başkan yaptırmayacağız" artık öyle veya böyle AKP'nin değirmenine su taşınmayacağını ilanıydı. Şimdi RTE ve yandaş basını bedel ödetmekten, parti kapatmaktan, Kandil'i yerle bir etmekten dem vuruyor.

Devlet Bahçeli'nin HDP'nin kapatılması çağırısına iktidar hemen el uzattı. Hazret de Çin'den "Bu partinin yöneticilerinin bedel ödemesi gerekir diyorum. Dokunulmazlık zırhından bunları sıyrarak bedelini ödetmeli. Parlamento gerekeni yapmalı..." çağırısını yaparken, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı derhal harekete geçerek HDP'li milletvekilleri hakkında soruşturma başlattı. PKK'nin kamplarına yönelik hava saldırılarını, IŞİD bahane edilerek başlatılan cadı avını, bir örneğini Lice'de gördüğümüz orman yakmaları, medyanın zehirli diliyle attığı manşetleri resme eklediğimizde karşımıza 90'ları aratmayan bir tablo çıkıyor.

Geçmişten Bugüne Devlet Baskısı

Ancak iktidarın içinden hiç kimse böyle bir saldırı dalgasının geçmişte nasıl sarılması zor yaralar açtığını görmek istemiyor. 1991 seçimlerinde SHP ile yapılan ittifakla meclise giren HEP milletvekilleri Leyla Zana'nın başına sarı-kırmızı ve yeşil renklerden oluşan bir taç takması, Türk ve Kürt haklarının kardeşliği adına yemin ettiğini söylemesi; Hatip Dicle'nin de anayasal baskı nedeniyle yemin ettiğini söylemesi mecliste adeta linç edilmelerine, SHP ile 22 HEP'li milletvekilinin yollarının ayrılmasına ve Kürt siyasetçiler için uzun bir baskı döneminin açılmasına neden olmuştu. HEP sonrasında kurulan DEP ile meclise giren milletvekillerinin 1994 yılında meclisten yaka paça gözaltına alınması bu sürecin simgesi olmuştu.

Kürt hareketi tarafından kurulan HEP, ÖZDEP, DEP, HADEP, DEHAP, DTP gibi partiler sırayla kapatılmış ve Kürt ulusal hareketinin mecliste kendisini ifade edebilmesinin önündeki yollar tıkanmaya çalışılmıştı. Kürt halkının destek verdiği siyasetçiler DTP'li milletvekilleri 2007'de bağımsız olarak meclise girene kadar meclis dışında bırakılmıştı. Peki sonuç? Bütün engellemelere rağmen su bir şekilde akıp yolunu bulmuştu.

Her ne kadar artık 90'lı yıllardaki sürecin üzerinden çok sular akmış olsa ve milletvekillerini meclisten gözaltına alma gibi saldırıların gerçekleştirilmesi gerçekçi durmasa da bu tehditvari devlet politikası, Kürt sorunun geleceği üzerinde şimdiden kara bulutlar yaratıyor. Hatırlanacak olursa Kürt milletvekillerinin siyaset sahnesinden uzaklaştırılmalarının ardından 1992-1993

yılları arası asker ölümlerinin, Kürt illerinde faili meçhul cinayetlerin ve köy yakmalarının en yoğun yaşandığı dönem oldu. Üstelik bugüne benzer şekilde bu kara dönem 1991 yılında Kürt sorunu konusunda çözüm beklentilerinin iyice yükseldiği sürecin ardından açılmıştı. 1991'de DYP ile iktidar ortağı olan SHP Kürt sorunu konusunda bir rapor hazırlamış; bu raporda OHAL uygulamalarının ve koruculuğun kaldırılması, genel af ilanı, Kürtçe eğitim ve radyo ve televizyonlarda Kürtçe yayın yapılması gibi öneriler ortaya konulmuştu. Ancak SHP bu önerileri yerine getirmek için çabalamak şöyle dursun, DYP ile birlikte kirli savaşın ortağı haline dönüşmüştü. Temmuz 1991'de İHD Diyarbakır Şube Başkanı Vedat Aydın gözaltında işkenceyle katledilmiş, Diyarbakır'daki cenazesine katılan kitle otomatik silahlarla taranmış ve yirmiden fazla kişi hayatını kaybetmişti. Benzeri şekilde bugün de Suroç katliamının ardından fiilen bir çözüm sürecinden bahsetmek mümkün değil.

Özellikle çözüm beklentisinin ardından böylesine yoğun bir savaş ortamının başlamasında, barış beklentilerinin hayal kırıklığıyla sonuçlanması da önemli bir etkidir. Son birkaç yıldır süren ateşkes ve iyimserlik ortamının; bizzat RTE'nin siyasal hedefleri nedeniyle bitirilmesi ve kazanımların çöpe atılması; iktidarı, karşısındaki muhatapları bir daha aynı şekilde masaya oturmaya ikna etmesi konusunda sıkıntıya düşürebilir. Kürt ulusal hareketi böyle bir adım atsa dahi çözüm beklentisi Kürt halkı nezdinde bir daha aynı cazibeyi yakalayamayabilir.

Oysa ki AKP ve RTE, esasında Kürt sorununun çözümü için Türkiye tarihinde hiçbir iktidara nasip olmayan bir ortam yakalamıştı. Hem 90'lı yıllarda sürece ayak direyen asker sindirilmiş, hem de Kürt ulusal hareketinin talepleri devletin kırmızı çizgilerini zorlamayacak düzeye gerilemişti. HDP ile birlikte Kürt siyaseti sosyalist solun bazı unsurlarıyla da ittifak kurarak "Türkiyelileşme" söylemini geliştirmiş ve Selahattin Demirtaş Türk kamuoyu nezdinde de sempati beslenen bir lidere dönüşmüştü.

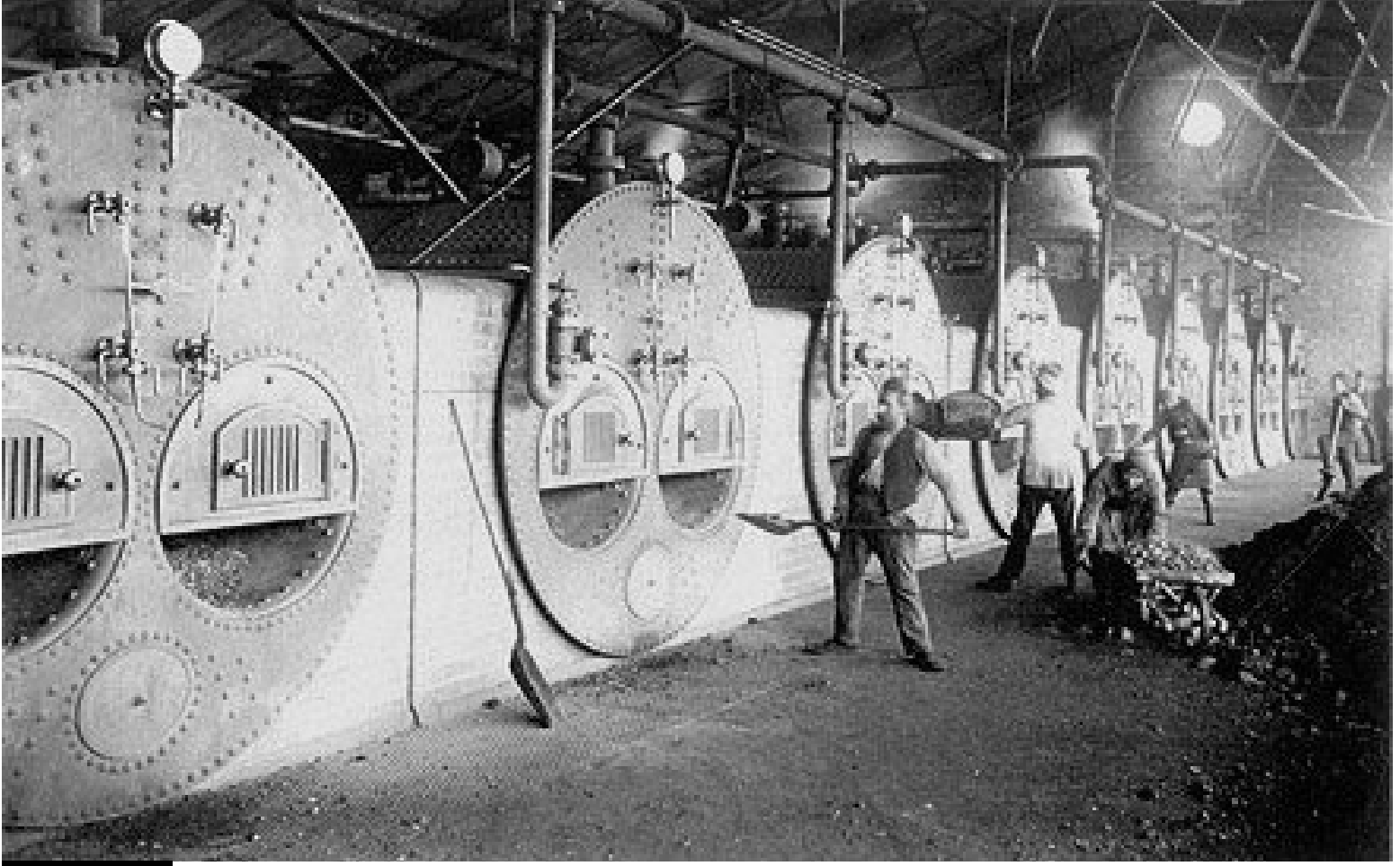

Ancak AKP ve RTE'nin genlerinde Türkiye'nin geçmişinde bu sorunu çözümsüz kılan merkez sağ ve İslamcı geleneğin izlerinin bulunduğunu unutmamak gerekir. 2007 yılında bir kere daha olduğu gibi kısa bir havuç uzatma sürecinin ardından bu genler devreye girmiş ve Kürt ulusal hareketi üzerinde sopa sallanmaya başlanmıştır. Üstelik RTE ve iktidar kendi siyasal geleceğini belirleme adına başlattığı bu savaşta Türk ve Kürt halklarının ödeyeceği bütün bedeli gözden çıkarmış durumdadır. Bugüne kadar Erdoğan'ın sözünden çıkamayan Davutoğlu, gerekirse kendilerinin ve evlatlarının bu kirli savaşta feda edilebileceğinden dem vuruyor. Varsın askerler, polisler, genç insanlar ölsün; bolca kan dökülsün umurunda mı; diktatör kaçak sarayında sefahat içinde yaşamaya devam ettikten sonra!

Sonuç ve Olasılıklar

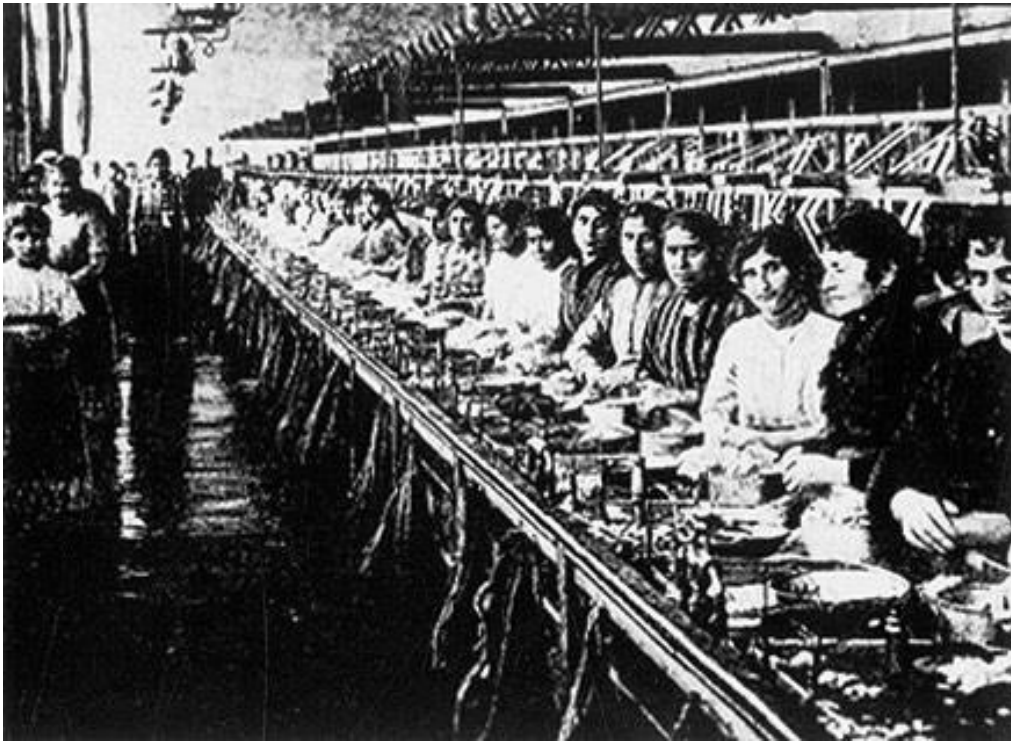
AKP'nin bugün uyguladığı savaş ve baskı akıllara Napoleon'un ünlü deyişini getiriyor: "Süngüyle iktidara gelinir ama üzerine oturulmaz." Kısa vadeli hesaplarla hareket eden AKP'de ise Yalçın Akdoğan'ın sözlerine bakılacak olursa bu durumun geçici olmadığı ifade ediliyor. Gözünü MHP'ye kaptırdığı milliyetçi oylara diken, diğer taraftan HDP'yi savaşın sorumlusu olarak göstererek eritmeye çalışan AKP'de hesaplar erken seçime kadar bu durumu devam ettirme üzerine kurulmuş durumda. Böyle bir risk ise ancak Erdoğan gibi iktidar hırsı gözünü bürümüş bir diktatör tarafından alınabilir.

AKP'nin önünde iki seçenek bulunuyor: Ya savaşa, Kürt ulusal hareketi ve sosyalistler üzerindeki baskılarına devam ederek kaosu derinleşmesine neden olacak ya da hala uzlaşma zemini tamamen ortadan kaldırmayan Kürt ulusal hareketiyle yeniden uzlaşma yolunu deneyecek. Ancak görünen o ki erken seçime odaklanan Erdoğan ve emrindeki iktidar, geleceğe dair bütün hesaplarını dizginsiz bir savaş üzerine planlamaya devam edecekler.

Türkiye’de Büyük Burjuvazinin Oluşumu

Burjuvazi, yalnızca kapitalist toplumun, yani modern toplumların kurucusu değil, bugün de o toplumların en önemli sınıflarından birisidir. Burjuvazi dünya sahnesine bir anda girmemiş, onu oluşturacak nüvelerin on yıllarca süren gelişiminin ardından cisimleşmiştir. Burjuvazinin ortaya çıkışı ve gelişimi dünya çapında aynı şekilde yaşanmamış, bu bağlamda sahip olduğu toplumsal konum ve güç de farklılık göstermiştir. Kimi ülkelerde kendi dinamikleriyle tarih sahnesine çıkan, kimi ülkelerde ortaya çıkışı özel olarak sağlanan bu sınıf, başlangıçtaki konumu ne olursa olsun gelişimi sonucunda toplumda en etkili güç haline gelmiştir.

Kapitalizmin (modern toplumun) yaratıcısının modern sanayi ve onun üzerinden yükselen burjuvazi olduğundan bu rotaya dahil olmak isteyen ülkelerde, burjuvazi, kendi gelişimini sağlayamazsa, tabiri caizse, saksıda büyütülmüş; ancak zamanla gelişerek ayrı bir toplumsal güç niteliği kazanmıştır. Türkiye de modernleşme yolunda burjuvazinin devlet eliyle yaratılmaya çalışıldığı ülkelerden birisidir.

Modern toplumun kurucu unsurunun burjuvazi olduğu düşünüldüğünde, burjuvazinin oluşum sürecini kavramanın, bir ülkedeki modernleşme serüvenini ve ortaya çıkardığı sonuçları anlamayı mümkün kıldığı görülür. Bu oluşum ve gelişim ister doğallığında ister dışarıdan müdahaleyle yaşansın; her ikisinin de anlattığı bir hikaye, ortaya çıkardığı farklı sonuçlar vardır. Bu bağlamda Türkiye’de burjuvazinin (daha doğru bir ifadeyle büyük burjuvazinin) oluşum sürecini incelemek Türkiye’nin sosyal, ekonomik ve siyasi gelişimini kavramak için birçok ipucu sunabileceğinden önem taşımaktadır.

Bu çalışmaya ilk olarak burjuvazi (ve büyük burjuvazi) tanımlanması ile başlangıç yapılacaktır. Türkiye’de büyük burjuvazinin oluşumunu incelerken ise süreç Osmanlı’dan başlatılacaktır. Her ne kadar iki devlet arasında kopuş yaşandığı söylene de özellikle 1908 devrimi sonrasındaki dönemle birçok noktada bir süreklilik tespit edilebilir. Bu bağlamda yaşanan kırılmayı da göz önüne alarak Osmanlı toplumundan miras kalan fiziksel (sermayenin kendisi) ya da ideolojik (fikriyat) olguları değerlendirerek başlangıç yapmak doğru olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti’nde büyük burjuvazinin oluşum ve gelişimini ele alırken ise Faruk Ataay’ın (2001) kullandığı dönemleme temel alınacaktır:

“1) 1923-1953: tarım ve ticaret sermayesi birikimine dayalı gelişme,

2) 1954-1980: ithal ikameci sanayi politikaları

altında sanayi sermayesi birikimine dayalı gelişme,

3) 1980’den günümüze: dışa açık koşullarda tekelleşme” (s.55)

Yazıda, Türkiye tarihi boyunca büyük burjuvazinin oluşumu takip edildikten sonra 2000’li yıllarda tartışma konusu haline gelen, MÜSİAD’ın “otantik bir yerli burjuva sınıf” (İnsel, 2012, s.16) olarak tanımlanması konusu ve bu örgütle temsil olan sermayenin büyük burjuvazinin içinde değerlendirilmesi üzerine tartışma yürütülecektir.

Büyük Burjuvanın Tanımlanması

TÜSİAD’ın Görüş dergisinin “Burjuva Olmak” konulu sayısında yer alan Türkiye’de Burjuvazinin Serüveni yazısında Ahmet İnsel (2012) burjuvaziyi şöyle tanımlamaktadır: “Burjuva kelimesi Batı Avrupa’da ortaya çıktı. Ortaçağ’da krallık veya papalık yönetiminden özerkleşmeye başlayan kentlerin (bourg, burg) tüccarlarını, tefecilerini, hukukçularını, büyük zanaatkarlarını ifade ediyordu bu sözcük. Ruhban sınıfı ya da aristokraseye ait olmayan, vergi veren, kentin milis örgütünde ve kent konseyinde gereğinde yer alan bu insanlar, o dönemde filizlenmeye başlayan kapitalizmin kurucu sınıfı oldu.” (s.14)

Burjuvazi tanımı yaparken bakılması gereken ilk kişi, herhalde, Karl Marks’tan başkası değildir. “Ticaret ve manifaktür büyük burjuvaziyi yarattı” (Marx ve Engels, 2008, s.89) diyen Marks, gelişimin bu noktada kalmadığını ve modern sanayiye doğru ilerlediğini ifade eder. “Manifaktürün yerini modern büyük sanayi, sanayici orta sınıfın yerini sanayici milyonerler, tüm sınıai orduların önderleri, modern burjuvazi aldı” (Marx ve Engels, 2009, s.118) diye belirten Marks ve Engels, burjuvazinin modern sanayi ile doğuşunu ve tüm toplumu değiştirmesini Komünist Manifesto’da anlatır. Manifesto’da burjuvazi ile proletarya kapitalizmin iki ana sınıfı olarak sunulur: “...bizim çağımızın, burjuvazinin çağının ayırıcı özelliği, sınıf

karşıtlıklarını basitleştirmiş olmasıdır. Tüm toplum, giderek daha çok iki büyük düşman kampa, doğrudan birbirlerinin karşısına dikilen iki büyük sınıfa bölünüyor: burjuvazi ve proletarya.” (Marx ve Engels, 2009, s.117) Bu metne yazdığı bir notta Engels, burjuvazinin tanımını da yapar: “Burjuvazi ile, modern kapitalistler sınıfı, toplumsal üretim araçlarının sahipleri ve ücretli emek istihdam edenler kastediliyor.” (Engels’in notunu aktaran Marks ve Engels, 2009, s.116)

Mustafa Şen (1995) de burjuvazinin Marksist bir temelden tanımını yapmaktadır: “Kapitalist üretim ilişkileri içinde, bir sosyal sınıf olarak burjuvazi, birbiri ile ilişkili iki farklı düzlemde tanımlanabilir. Birincisi, burjuvazinin dolaysız üreticilerle karşılaştığı ve artık değere el koyduğu düzlemidir. Burası, aynı zamanda, uzlaşmaz karşıtlık içindeki iki sınıfın, burjuvazi ve işçi sınıfının, birbirleri ile çatışma ve diyalektik ilişki içinde olduğu alandır. Burjuvazi tarafından el konulan artık, ikinci düzlemde, burjuvazinin ana katmanları olan sınıai, ticari ve mali sermaye ile rantiyeler arasında yeniden dağıtılır. Dolayısıyla artığın yeniden dağıtıldığı düzlemi burjuvazinin alt-katmanlarının tanımlanması için uygun bir alan olarak kabul edebiliriz.” (s.46-47)

Marks ve Engels tarafından üretim araçlarının sahipliği ve ücretli emek kullanımı bağlamında tanımlanan burjuvazinin sahip oldukları üretim araçlarının büyüklüğü ölçüsünde büyük ve küçük burjuvazi olarak farklılaştırıldığı görülür. Küçük burjuvazi, ya sadece kendi emek-gücünü kullanarak ya da az sayıda işçinin emek gücüne başvurarak üretim yapan, dolayısıyla sınırlı üretim aracına sahip toplumsal grubu ifade eder. Büyük burjuvazi ise kitlesel üretim ve hizmet sunumuna imkan verecek büyüklükte üretim araçlarına sahip ve bu ölçüde emek gücü kullanan toplumun küçük bir grubunu tarifler.

Osmanlı’dan Kalan Miras

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun üst üste aldığı yenilgilerle dağılmaya başladığı süreçte çıkış yolu olarak, ilk önce ordunun Avrupa standartlarında yeniden düzenlenmesine ve bu çerçevede reformlara girilmiştir. Ordunun modernizasyonunun yeterli olmayacağı anlaşıldığında idari reformlara başlanmış; zamanla da Avrupa’daki askeri ve idari gücün altyapısının sanayileşme yoluyla elde edilen ekonomik güçle sağlandığı kavranarak bu yönde çabalara girilmiştir.

Osmanlı devletinde modernleşme projesinin en ileri noktasını 1908 devrimi ve sonrasındaki dönemin işaret ettiğini söylemek hatalı olmayacaktır. Sanayileşme konusunda ciddiye alınabilir adımlar bu tarihten sonra kendini göstermiştir. Ancak yine de 1908-1914 arasında ekonominin ağırlıklı olarak tarıma dayalı, sanayisi geri ve ticaretle dışa bağımlı olduğunu belirtmek gerekir. 1915 yılında gerçekleştirilen endüstri sayımına göre Osmanlı İmparatorluğu topraklarında 10’dan fazla işçi çalıştıran 264 fabrika, büyük oranda gıda ve dokuma alanında faaliyet göstermektedir (Buğra, 2010, s.67). Toplam üretimin %82’si bu iki sanayi koluna aitken;

toplam işçi nüfusunun %75'i bu alanlarda çalışmaktadı. Bu fabrikaların %50'sinden fazlasını İstanbul ve civarı; %20'sinden fazlasını İzmir ve dikkate değer bir miktarını da Bursa barındırmaktadır. Bugünkü Türkiye sınırları içinde kalan alanda Osmanlı'nın en gelişmiş bölgelerini Batı Anadolu ve Marmara oluşturmakta; Osmanlı'nın dış pazarla bağlantı noktalarını oluşturan İstanbul, İzmir, Selanik gibi metropollerin (ve onların ekonomik geri bölgesi) dışında ülke içinde ekonomik bağlantı çok sınırlı kalmaktadır. Ayşe Buğra (2010), bu endüstri sayımlarına katılan fabrika sahiplerinin isimlerinden yola çıkılarak, tahminen, özel fabrikaların yaklaşık %20'sinin ancak Müslümanlara ait olduğu sonucuna ulaşıldığını belirtir (s.68).

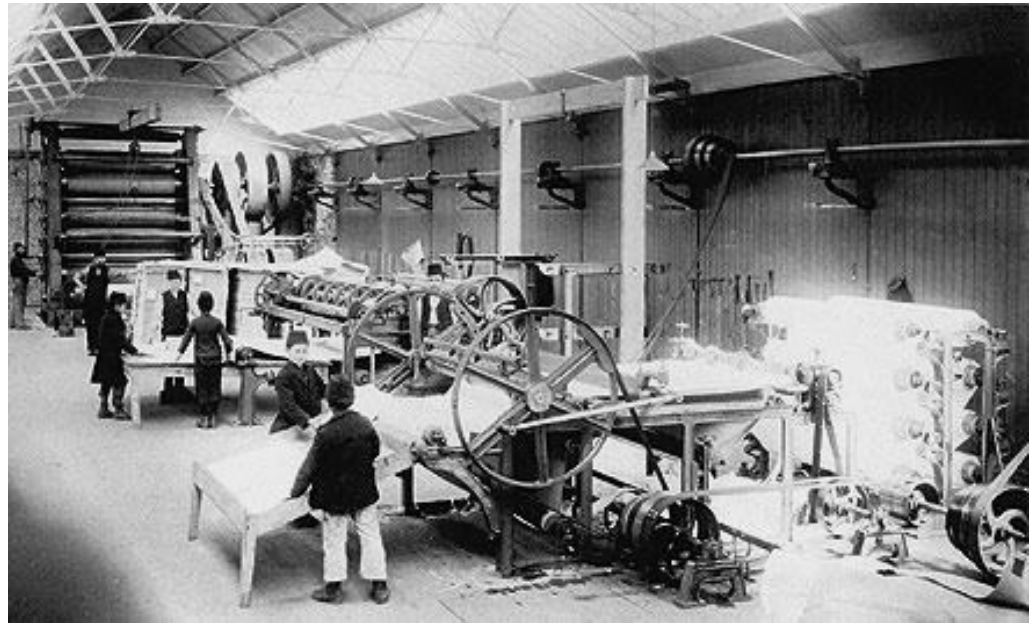
1908 ve sonrası dönemde çağdaş anlamıyla bir Osmanlı sanayiden bahsetmek güçtür. Bir Osmanlı burjuvazisi tanımlanabilse bile bu toplumsal grup sanayiden çok ticaret merkezlidir ve ezici oranda gayrimüslimlerden oluşmaktadır. Dış borçlanmalar, kapitülasyonlar, dış ticaret gibi olgularla Osmanlı'nın Avrupa'ya bağımlılığının artması, bu iki güç arasında aracı rol kazanan ve bu rolü desteklenen gayrimüslimlerin imtiyazlı bir konuma kavuşmasını sağlamıştır. Ticari yaşam gayrimüslimlerin ve Levantenlerin tekeline girmeye başlamıştır. Müslüman Türklerin iş dünyasında önemli bir yoğunluğu yoktur.

Korkut Boratav (2012), Osmanlı'daki burjuvazinin gayrimüslimlere dayanmasının çeşitli nedenlerde dolayı ulusal kapitalist gelişme önünde engel teşkil ettiğini belirtir:

"Ulusal nitelikte bir kapitalizme yönelişin karşısına çıkan belki de en çetin nesnel engel, Türk burjuvazisinin cızlılığından kaynaklanmaktaydı. Bir Osmanlı burjuvazisi şüphesiz ki vardı; ancak bu sınıfın üç belirgin niteliği, sanayide değil ticarete (ve özellikle dış ticarete) gelişmiş olması, buna bağlı olarak komprador bir özellik taşıması ve büyük ölçüde gayrimüslim (Rum, Yahudi, Levanten, Ermeni) unsurlardan oluşmasıydı. Bu özellikleri taşıyan bir sınıfın, ulusal nitelikli bir burjuva devrimini sürüklemesi elbette beklenemezdi. Buna karşılık iç ticarete küçük ve orta sermayeli (dolayısıyla esnaf özellikleri ağır basan) Türk ve Müslüman burjuvazi zayıf, dağınık, örgütsüz ve büyük ölçüde birincilere bağımlı durumdaydı. Bu durumda, eğer gerçekleşecekse, burjuva devriminin burjuvazi dışındaki sosyal gruplarca yapılması zorunlu oluyordu. Türkiye koşullarında bu tarihi misyonu küçük burjuva aydınları üstlenecekti." (s.24)

Çağlar Keyder (2010) ise gayrimüslimlerin bu rolü üstlenmek istememesi (kendi ulus-devlet projelerine yönelmeleri temelinde) üzerine burjuva devriminin yürütücüsünün Boratav'ın belirttiği (sivil-askeri bürokrasi içinden çıkan) küçük burjuva aydınları olduğu söyler:

"Rum ve Ermeni burjuvazisi siyasi amaçlarını Osmanlı bütünü içinde gerçekleştirmeyi istemiş olsaydı, Jön Türklerin-İttihat ve Terakki'nin- 1908-1918 deneyimi, bürokratik reformculuk yerine genç burjuvazinin

hakimiyeti altında kapitalist bir devlet kurulmasıyla sonuçlanabilirdi." (s.10)

Osmanlı'da burjuvaziyi teşkil eden gayrimüslimlerin gelecek projelerinin kendi ulus-devletlerini oluşturmak olduğu süreçte Türkiye modernleşmesinin yürütücüsü sivil-askeri bürokrasi olacak; İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) ile politik olarak cisimleşen bu kesim Türk ve Müslüman kimliğine dayanan bir milli burjuvazi yaratarak kapitalist gelişme yolunda ilerlemeye çalışacaktı. Ahmet Mithat ve Musa Akyiğit'in 19. yüzyıl sonralarında savunmaya başladığı "milli iktisat" tezi; 1908 sonrasında İttihat ve Terakki'nin ileri gelenlerinden Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Tekin Alp gibi isimlerce de sahiplenilmeye başlandı (Boratav, 2012, s.26). İTC'nin politikası haline gelen bu tez, kalkınma için zorunlu bir yol olarak devlet desteğiyle milli burjuva yetiştirmeyi savunuyordu. "Ey Türk, zengin ol!" söylemleriyle gazete manşetlerine taşınan bu politika 1913'te çıkarılan Teşvik-i Sanayi Kanunu ile somutlaştı. Bu kanunla ulusal sanayinin geliştirilmesi için özel girişimcilğe devlet tarafından teşvikler sunulurken bu imkanlardan devlet bürokrasisine yakın unsurlar en çok yararlananlar oldu:

"Çoğu zaman mahalli İttihat ve Terakki Teşkilatını üyeleri ile bu şirketleri ortakları aynı kişiydiler. Hükümet bu gibi teşebbüsleri desteklerken, parti teşkilatı ile yeni ortaya çıkan milli burjuvazi şebekesinin birbiriyle özdeşleşmesini sağladı. Böylece, Osmanlı bürokrasinin ekonomi üzerinde siyasi kontrol kurma ideali savaş döneminde gerçekleşti. (Keyder, 2010, s.84-85)

Yabancı sermaye karşısındaki gayrimüslimlere göre ikincil konuma itilen Müslüman tüccarların pozisyonu ise İTC'nin himayesi ve Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması sonrasında gerek kapitülasyonların kaldırılması gerekse bazı devletlerle ticaret kesilmesi dolayısıyla güçlendi. İttihat ve Terakki, bilinçli politikalarıyla gayrimüslimlerin ekonomideki etkilerini kırmaya çalışıyor; 1882'den beri faaliyet gösteren gayrimüslimlerin (İstanbul) Dersaadet Ticaret Odası'na karşı Türk-Müslüman iş adamları için İstanbul Esnaf Cemiyeti'nin örgütlüyordu.

İttihat ve Terakki'nin yaratmaya çalıştığı ulusal burjuva sınıfı sanayiden çok ticaret ağırlıklıdır ve 1908 sonrasında sanayileşme anlamında bir dinamik yakalansa da sanayi büyük oranda cılız kalmaya devam etmektedir: "İttihat ve Terakki'nin sermayeyi Müslümanlaştırma girişiminde hedef milli veya yerli burjuvazi yaratmaktı ama bu hedefi burjuvaziden daha fazla tüccar kelimesi ifade ediyordu." (İnsel, 2012, s.14)

Birinci Dünya Savaşı'nda yenilgiyle çıkılmasıyla birlikte İTC, Osmanlı devletindeki egemen konumunu kaybederek iktidarı Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na bırakmıştı. Bu fırkanın Damat Ferit Paşa hükümeti, İTC'nin bütün politikalarını terk ettiği gibi ekonomide de milli iktisat tezlerine sahip çıkmış ve İTC'yle yakın bağlara sahip işadamlarına düşmanca tavır almıştır.

Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne kalan miras, fiziksel olmaktan öte büyük oranda düşünsel-ideolojiktir. Buğra'nın (2010) "...Cumhuriyet'in ilk yıllarında faaliyet gösteren bir miktar sanayi firmasının kurulmasında bu eski atılımların etkili olduğu söylenebilir" (s.83) sözleri Osmanlı ekonomisinin yeni Cumhuriyet'e katkısının ne ölçüde sınırlı olduğunu ortaya koyar. Asıl mirası oluşturan ise burjuvazinin yetiştirilmesi konusundaki perspektiftir:

"1923-1929 döneminin, iktisat politikaları ve resmi iktisat görüşleri bakımından 1908-1922 dönemiyle şaşılabacak bir süreklilik içinde olduğunu gözliyoruz. Bu sürekliliği, Meşrutiyet sonrasında 'milli iktisat' görüşü olarak nitelenen ve savaş yıllarında kısmen uygulanan iktisadi tezlerin... 1923 sonrasına büyük ölçüde egemen olmasında gözliyoruz." (Boratav, 2012, s.39-40)

Osmanlı devletinden başlayan Türkiye modernleşmesinin; devletle kurulan ilişkiler bağlamında bir burjuva sınıfın gelişmesi ve bu sınıfın toplumsal gücünün, bağımsız toplumsal konumunun mali bağımlılıkla frenlenmesi anlamında da süreklilik taşıdığı görülür.

Cumhuriyet Döneminde Burjuvazinin Oluşumu

1923-1953: Tarım ve Ticaret Sermayesi Birikimine Dayalı Gelişme

Bu dönemi, uygulanan politikalarda yaşanan farklılaşma temelinde iki alt dönem halinde düşünmek doğru olacaktır: 1923-29 ve 1929-53. 1929 yılı, gerek o tarihlerde dünyayı saran derin bir kriz dolayısıyla gerekse de Lozan anlaşması uyarınca Osmanlı'dan kalan borçların ödenmeye başlanacağı tarihi ifade ettiğinden iki alt dönem arası geçiş noktasına işaret eder.

1923-29 arası dönemde, 1908'den Osmanlı'nın yıkılmasına kadarki sürecin ekonomik ideolojisi olan milli iktisat geleneğine sahip çıkılır. 1929 sonrasında da devlet destekli olarak milli burjuva yetiştirme projesinden vazgeçilmiş değildir; ancak girişimcilerin bu noktaya ulaşabilecekleri bir sermaye birikiminin olmadığı koşullarda devlet sanayileşmeye kendisi girişmiştir.

Bu dönemde burjuvazinin yaratılmasının modern ulus-devletin vazgeçilmez koşulu olarak görüldüğü dönemin önemli isimlerinden Yusuf Akçura'nın şu sözlerinden anlaşılabilir:

"Eğer Türkler Avrupa kapitalizminden yararlanarak kendi içlerinden bir burjuva sınıfı çıkarmayı başaramazlarsa, sadece köylülerden ve memurlardan oluşan bir toplumun yaşama şansı çok zayıf olur. Modern devletin temeli burjuva sınıfıdır. Çağdaş refah devletleri, burjuvazinin, işadamları ve bankerlerin omuzları üzerinde var olur. Türkiye'deki ulusal uyanış Türk burjuvazisinin doğuşunun başlangıcıdır. Ve Türk burjuvazisinin doğal gelişimi, eğer kesintiye uğramaksızın sürerse, Türk Devleti'nin sağlam biçimde kurulmasının garanti edilmiş olduğunu söyleyebiliriz." (Ahmad, 1995, s.67)

1920 yılında imzalanan, Cumhuriyet'in kuruluş belgesi olan Lozan anlaşması, Osmanlı'nın borçlarının geri ödenmeye başlanacağı 1929'a kadar ithal ve yerli mallar arasında vergi farkı konulmasını engelleyip devletin korumacı tedbirlerini kısıtlamaktaydı. Bu anlaşma uyarınca tek istisna olarak devlet tekelindeki mallar gösterilmişti ki bu durum da kısıtlamadan kurtulmak için mal ve hizmet üretimini devlet tekeline almayı teşvik etmekteydi.

Ancak yine de girişimcilerin serpilip güçlenmesi için devlet her türlü teşviki sağlamaya çabalamıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen 1923 tarihli İzmir İktisat Kongresi'nde İstanbul tüccarının öncülüğünde ticaret burjuvazisi ve toprak unsurları etkin olmuş; onların istekleri doğrultusunda ekonomik politikasına yönelik kararlar alınmıştır; ancak özel sermayenin zayıflığı ölçüsünde birçok karar yaşama geçirilememiştir. Yine bu çerçevede 1924 yılında kurulan İş Bankası, yerli ve yabancı sermaye ile iktidar arasındaki bütünleşmede önemli rol oynadığı gibi sermaye adına devlet üzerinde etkili bir baskı grubu olarak da işlev göstermiştir.

Özel girişimciler eliyle sanayileşmeyi teşvik etmek için 1913'te İTC'nin çıkardığı kanuna benzer Teşvik-i Sanayi Kanunu 1927 yılında çıkarılmıştır. Girişimcilere sağlanan teşviklerle sanayileşmede belli ölçüde ilerlemeler sağlansa da bir atılımdan bahsetmek mümkün değildir. 1927 Sanayi Sayımı'na göre imalat sanayinde çalışan 237 bin işçinin %46'sı 4'ten az işçi çalıştıran işyerinde bulunmaktaydı (Boratav, 2012, s.52). Yabancı sermayenin yerli ortaklarla birlikte çalışmasına destek verilen bu dönemde (1920-30 arası) kurulan 201 şirketin 66'sı yabancı ortaklıdır (Boratav, 2012, s.42).

1923-1929 arası dönem, ithalata dönük ticari kapitalizmin (Korkut Boratav, 2012, s.62) hakim olduğu, ticaret burjuvazisinin palazlandığı (Çağlar Keyder, 2010) bir dönem niteliği taşımaktadır:

"Müslüman-Türk ticaret burjuvazisi ile siyasi kadroların ve yüksek bürokrasinin işbirliğinden, geleneksel (ve gayri Müslim) komprador ticaret burjuvazisinin işlevlerini kısmen de olsa devralabilen, bazı hallerde yabancı sermayeyle işbirliği içinde kurulan imtiyazlı şirketlerin tekeli kazanlarından nemalanan bir yeni zenginler tabakası oluşmuştu." (Boratav, 2012, s.61)

1929 krizi, bu politikalarda farklılaşma yaratacak, özel sektörün gerçekleştiremediği sanayileşme atılımı devlet eliyle yaşama geçirilecekti. 1930'dan itibaren ekonomi dışı kapanarak devlet eliyle ulusal sanayileşme dönemi başlatılmış oldu. Korumacılık ve devletçilikle özdeşleşen bu dönemde

sanayileşme üç beyaz (un, şeker, kumaş) üzerinden başladı.

1930'larda başlayan sanayileşme dönemi hafif sanayiye dayalı bir gelişme taşıırken kömür, demir-çelik, kağıt gibi yatırım malı üretimine de ciddi oranda yer vermeye başlamıştı. Sümerbank'ın yürüteceği Birinci Sanayi Planı dokümanına, şeker gibi temel tüketim malları üzerine yoğunlaşmış bir sanayi yatırımlarını önüne koyuyordu. Sanayileşme bu dönemde (ve hatta 1980'e kadar) iç pazara dayalı olmuş, büyüme iç pazar kaynaklı şekilde sürmüştür.

1923'ten başlayıp 1953'e kadar devam eden süreç boyunca özel girişimcilerin gelişiminin, hepsi devlet kaynaklı, üç ayağı olmuştur. İlki devlet işletmelerine girdi sağlamak ya da onların ürettiği girdileri kullanıp mamul mal üretmek; ikincisi, devletin yatırım ihalelerinde müteahhitlik yapmak ve üçüncüsü, devlet öncülüğünde sanayileşmenin yarattığı aracı işleri gerçekleştirmektir.

Türkiye'de burjuvazinin oluşumu sürecinde gayrimüslimlerden aktarılan zenginliğin katkısı göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. I. Dünya Savaşı öncesinde, bugünkü Türkiye sınırları içinde yaşayan her beş kişiden biri gayrimüslimken savaştan sonra bu oran kırkta bire düşmüştür. Ticaret, zanaat ve üretim alanında etkin olan gayrimüslimlerin gidişi yerli girişimcilere alan açtığı gibi onların bırakmak zorunda kaldığı zenginlikleri ekonomik kaynak da olmuştur:

"Osmanlı döneminden cumhuriyet dönemine uzanan Türkiye'de ulus-devletin kuruluş sürecinde, azınlık unsurların büyük bölümü ülkeyi terk etmeye zorlandılar. Öte yandan, yalnızca ülkeden ayrılanlar değil, Türkiye'de kalan azınlıklar da zamanla (İkinci Dünya Savaşı sırasında yürürlüğe giren Varlık Vergisi gibi uygulamalarla) etkinliklerini önemli ölçüde yitirdiler. Koç, Sabancı, Çukurova gibi sonraki dönemlerde öne çıkacak olan büyük sermaye grupları, gayrimüslimlerin ellerindeki ekonomik olanaklardan dolayı ya da dolaysız çeşitli şekillerde yararlandılar." (Öztürk, 2010, s.28)

Bu dönem boyunca gelişip serpilen burjuvazi Anadolu'da ilk birikimlerini sağladıktan sonra 1950'lerde İstanbul'a doğru kaymıştır. Ancak bu sermaye gruplarının Anadolu ile bağları sonralarda da kopmamıştır. Bu gruplara örnek olarak faaliyetlerine Ankara'da başlayan Koç ile Adana'da başlayan Sabancı verilebilir. Türkiye'de bu dönemde ortaya çıkan bazı büyük holdinglerden 1920'lerde ilk olarak faaliyete başlayanlar Koç, Çukurova, Sönmez, Özkat ve Santral Mensucat; 1930'larda başlayanlar Sabancı, Sapmaz ve Vakko; 1940'larda başlayanlar ise Yaşar, Eczacıbaşı, Ercan ve Transtürk'tür (Buğra, 2010, s.89).

21. Yüzyılın Marksizmi: Troçkizm

Marks, "Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i" adlı eserinde (2012: 13) müthiş bir dehanın ürünü olan şu ünlü sözleri söyler: "İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar, ama kendi keyiflerine göre değil; kendi seçtikleri koşullar içinde değil, doğrudan karşı karşıya kaldıkları, belirlenmiş olan ve geçmişten gelen koşullar içinde yaparlar. Bütün ölmüş kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine kabus gibi çöker." Geçmişten bize miras kalan, kendi tarihimizi yaratmaya çalışırken sırtımıza bir yük gibi binen ise ne yazık ki Stalinizmin 20. yüzyıla yayılmış kabusu-garabeti oldu. Devrimci Marksistlerin bugün dahi yüzleşmesi ve sırtlarından yükünü atmaları gereken işte Marksizmin en büyük çarpıtması olan bu anlayış. Bu zehrin tek panzehiri var; 20. yüzyıl boyunca olduğu gibi 21. yüzyılda da Troçki.

Moshe Lewin, 20. yüzyılı Sovyet Yüzyılı olarak tanımlamıştı. Gerçekten 20.yüzyıl her yönüyle Sovyet Rusya'nın varlığıyla damgalanmış; bütün sosyal, ekonomik ve siyasal koşulları bu gücün etkisiyle şekillenmiş bir yüzyıl oldu. Onu takip eden 21. yüzyılı bu gerçeği kabul etmeden anlamak mümkün değil. Bu yüzden bugün karşımıza geçip "Troçki mi kaldı, Stalin mi kaldı?" diyenler aslında ne dediklerinin farkında değiller. Bugün sadece 20. yüzyıla damgasını vurmuş ve sosyalizmin, komünizmin hayat bulması olarak addedilmiş SSCB'nin mirasının ağır yükü nedeniyle değil, dünyanın birçok noktasında (Nepal'den Yunanistan'a) Stalinist geleneği ne yazık ki sürdürenler dolayısıyla da bu ayrım ilk günkü kadar geçerliliğini koruyor.

Aslolan Karanlıkta Parlamaktır

1990'ların başında Doğu Bloku'nun radikal solu da yıkıntılar altında bırakarak ortadan kalkmasının üzerinden 25 yıla yakın zaman geçti. Artık solun neredeyse tamamı Stalinizm etiketini kabullenmekte pek istekli değil. Kimileri Stalinizmi terk ederken faturayı komünizme de keserek yollarını radikal solla da ayırmış durumda. Önemli bir çoğunluk "hatalar yapıldı, kötü şeyler yaşandı" ile sınırlandırdıkları eleştirilerin ötesine geçemese de artık Stalin posterleriyle gerine gerine yürümek daha zor. Peki mesele bununla sınırlı mı? Bugün Stalin'i önderler listesinden en azında görünürde çıkarmak ya da "en büyük günahkar" olarak lanetlemek yeterli mi? Türkiye solunun geçmişini düşünülürse bu da bir şeydir demek gerekir herhalde. Ama elbette ki mesele bununla bitmiyor. Resmi önderler arasına artık konmasa da Stalinizmin ideolojik mirası aşamalı devrim anlayışıyla, yurtseverlikle, sınıf uzlaşmacılığıyla, birleşik cephe politikalarının reddiyle sürüyor. Stalinizmle hesaplaşmak, geçmişin günahkarını tespit edip ruhumuzu kurtarmaya indirgenemez. Marksizme sürülen karayı temizlemek için öncelikle bu çarpıtmayı mümkün kılan toplumsal, ekonomik, siyasal koşulları tespit etmek; Stalinizmin devrimci Marksist çerçeveden çözümlemesini yapmak gerekiyor. Ancak böylece bu karşı devrimci geleneğin neden

Marksizmin bir sonucu olamayacağı ortaya konulabilir. Sonra da bu dönemde Marksizme mal edilen bütün anlayışlarla (aşamacılık, barış içinde bir arada yaşama, sınıf işbirlikleri vs.) bağları koparmak lazım. Bunun için de ihtiyaç duyulacak tek kaynak Troçki'den başkası değildir. Mesele karanlıkta parlamak demistik. Gerçekten de öyle. SSCB yıkıldıktan, bütün pislikler ortaya saçıldıktan sonra günah çıkarmak elbet kolay (doğrusu hala onu bile yapmayanlar var). Mesele, Stalinizm gücünün zirvesindeyken onun gerçek yüzünü ortaya koymak, devrimci hareketi bu karşı devrimci etki karşısında uyarmak ve onun etkisini kırmak için mücadele etmektir. Yoksa samimiyetinize kimse güvenmez. Burada bahis konusu olan kişisel samimiyet değil, Marksizmin iddialarının samimiyetidir. Bu geleneğin dönemindeki yaşayan en önemli temsilcisinin Marksizme sahip çıkması, onun Stalinizmin elinde yok edilmesine karşı mücadele etmesinin anlamı çok büyüktür. Bunun anlamını en iyi Doğu Bloku yıkıldıktan sonra, kapitalizmin zafer çığlıklarına karşı kitlelere hala sosyalizmin ilham verebilmesiyle görürüz. Troçki, Marksizmin Stalinizmin yarattığı kabusla özdeşleştirilmesine en büyük karşı duruştur. Eğer Lenin ile birlikte devrimin iki önderinden biri olan Troçki ve yoldaşlarının Stalinizme ve onun yarattığı çarpıtmaya verdiği savaş olmasa (ve tabii ki Troçki'den bağımsız olarak eleştirilerini yükseltenleri göz ardı etmeden) bugün "komünizm bu demek değil" dememiz çok daha zor olurdu. Fikirler, ne kadar güçlü olursa olsun ancak taşıyıcıları olursa yaşarlar. Bugün hala Stalinizm yüzünden komünizmin yıllarca lanetlenmesine rağmen Marksizmin gücünden bahsedebiliyorsak (özellikle de 2008'deki derin kriz sonrasında) bunu büyük oranda Troçki'ye borçluyuz. Troçki, Marksizmin öz değerlerine sahip çıkarak, onları geliştirip 21. yüzyıla uyarlayarak Stalinizmin bu mirasın taşıyıcısı olmasına kendi ve yoldaşlarının canı pahasına karşı koydu. Bir gelenek yaratarak bu geleneğin temsilcilerinin bulundukları her yerde Marksizmin temiz bayrağını gelecek kuşaklara ve dolayısıyla bugüne taşımasını sağladı. Marksizm, teori ve pratiğin devrimci birliğini ifade eder. Troçki, bu olgunun

cisimleşmiş en önemli örneklerinden biridir. Stalinizme karşı fiziksel mücadelesini Marksizmin teorik temellerini koruyan ve geliştiren çalışmalarıyla birleştiren bir önder olarak Troçki, yeni Marksist kuşakların kendilerini onun takipçisi olma onuruyla özdeşleştirmek isteyeceği bir gelenek yaratmıştır, Marks ve Engels'in milliyetçiliği burjuva ideolojisi olarak mahkum edip kendilerini uluslararası devrimci geleneğin bir parçası olarak görmelerinin üzerinden 100 yıl geçmeden Stalinizmin elinde komünistler yurtseverlere dönüşürken ve ülke bayrakları orak çekiqli bayrağın yanında boy gösterirken enternasyonalizme kim sahip çıkmıştır? Troçki. Barış içinde bir arada yaşama politikalarıyla emperyalizmin ağababalalarıyla Stalin anlaşma masalarına otururken, devrimci hareketi emperyalist güçlerin hem insanlığın hem de komünistlerin en büyük düşmanı olduğu konusunda uyararak Troçki'den başkası değildir. SSCB'nin direktifleriyle Alman komünistleri faşizm tehlikesini kavrayamayıp sosyal demokratları sosyal faşist ilan ederek emekçi sınıfın son birlikte mücadele etme şansını ortadan kaldırırken Troçki, devrimcilerin faşizme karşı savaşırken sosyal demokrat emekçileri saflarına kazanmasına imkan verecek birleşik cephe politikasını geliştirmiştir. Sürekli devrimin en önemli örneği olan Ekim Devrimi'nin anısına rağmen, ileri kapitalist ülkeler dışında mücadele veren bütün devrimcilerin devrimlere imza atma şansını elinden alan Stalinizmin aşamalı devrim teorisi karşısında, geri kalmış ülkelerde işçi sınıfı ve köylülüğün devrimci birlikteliği, devrimin uluslararası alanda ilerlemesi gibi kritik sorunlara 20. yüzyılın yanıtlarını getiren Troçki olmuştur. Bu liste uzadıkça uzar... Katledilmesinin üzerinden 75 yıl sonra Troçki, sadece Ekim Devrimi'nin önderi, Stalinizme karşı mücadelenin akıntının en güçlü olduğu dönemde bile yürütücüsü olarak değil; 21. yüzyılda Marksizmin asıl taşıyıcısı olacak geleneğin kanı ve canıyla yaratıcısıdır. 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden başlayarak 21. yüzyılın da Marksizmi Troçkizmdir.

Röportaj

Manos Skoufoglou: “SYRIZA’ya Karşı Sol Alternatif Yaratılmalı”

Yunanistan’da AB Emeryalizminin memorandumunu referandumda çok güçlü bir şekilde çıkan “Hayır”a rağmen kabul eden SYRIZA hükümeti son virajını döndü. Kesinti paketlerine karşı olma iddiasını bu gelişme ile tamamen yitirmiş olan SYRIZA parlamento oylamasının gerçekleştiği gün greve ve sokağa yeniden çıkan emekçilere yönelik sert bir polis saldırısını da başlattı. Bu, sınıf hareketinin sonucu olarak iktidara gelen SYRIZA ile emekçilerin karşı karşıya kalması ve radikal bir sınıf mücadelesi olanaklarının ortaya çıkması anlamına da geliyor. ANTARSYA’nın içinde yer alan Devrimci Marksist OKDE Spartakos üyesi Manos Skoufoglou ile Yunanistan’daki son gelişmeleri ve solun olanaklarını konuştuk.

1- Ekonomik krizin ve yoksullaşmanın etkileri günlük hayatta ne kadar görünür?

Kapitalist krizin yıkıcı etkisi ve işçi sınıfının üstüne binen kesinti paketleri ve baskılar ülkenin her yerinde etkili. İnanılmaz derecede yüksek olan işsizlik oranlarında belirgin bir şekilde görülüyor ki resmi rakamlara göre %27 ve Avrupa'daki en yüksek oranlara sahip. İşsizlerin %55'i genç nüfustan. İşçi ve emekçilerin net gelirinin %40-50'si son beş yılda düştü ve artan KDV'yi de hesaba katarsak bu kayıp çok daha fazla artıyor. Ve gerçek şu ki işçi ve emeklilerin aynı zamanda işsiz olanların da ihtiyacını karşılamak zorunda. İş bulma kurumları kapanıyor. Resmi olarak varlıkları hesaba katılmayan binlerce evsiz var. 2010'dan beri intihar rakamları 3.000'i aşmış durumda. Durum, hiçbir yanlış anlaşılmaya mahal vermeyecek kadar ortada.

2- SYRIZA halk arasında hala popüler mi? Destek anlamında memorandum öncesi ve sonrası arasında bir fark var mı?

SYRIZA hala popüler çünkü geleneksel bütün burjuva partileri oldukça büyük hayal kırıklığı yarattı ve işçilerin ve halkın

nefretini üstüne çekti. Ancak yine de, yeni kesinti paketlerinin hükümet tarafından dayatılmasından sonra SYRIZA'nın popüleritesinde henüz çok etkili olmasa da bariz bir fark var. Yeni düzenlemeler sadece daha önce alınmış olan kesinti önlemlerini sağlamlaştırmakla kalmıyor aynı zamanda, maaşlarda ve emekli aylıklarında yeni kesintileri de gündeme getiriyor: emeklilik yaşının 67'ye uzatılmasını, KDV'nin temel ihtiyaçlara da uygulanmasını, evlerin tahliye edilmesini ve müzayedeye çıkarılmasını sağlıyor; limanların, havaalanlarının ve enerjinin (doğalgaz, elektrik gibi) kitlesel olarak özelleştirilmesinin kapıda olduğunu sinyallerini veriyor.

Anketlere göre, SYRIZA'nın popülerliği gittikçe düşüyor olsa da ikinci sıradaki sağcı Yeni Demokrasi Partisi'nden açık ara önde. SYRIZA'nın popüleritesinin düşüşündeki bu yavaşlığın sebebi ise SYRIZA'nın Avrupa Birliği ve IMF'nin onlara başka bir seçenek bırakmadığı bahanesinin arkasına sığınması. Buna rağmen, kesinti paketi kağıt üzerindeki rakamlardan işçiler ve ezilenler açısından gerçek uygulamalara dönüştüğünde bu bahane etkisini kaybedecektir. Bu etkinin kaybolduğu şimdiden, daha önce SYRIZA'ya güvenmiş olan örgütlü işçiler ve sendikacılar arasında hatta parti üyeleri

arasında bile açıkça görülüyor. Bu yüzden SYRIZA liderliği muhtemelen sonbaharda yeni bir ulusal seçim için çağrı yapacak. Ancak SYRIZA'nın kaderi önceki kesinti yanlısı partilerden farklı olmayacak.

3- Yunan halkı referandumda “Hayır” dese de SYRIZA, AB'nin memorandumunu kabul etti. Tarihi boyunca, işçi sınıfı kozunu kullanarak genel greve gitti. SYRIZA hükümetinin de bir genel grev hareketiyle karşı karşıya kalacağını düşünüyor musunuz? Bu durumda sendika bürokrasisinin tutumu ne olurdu?

Grevler hep işçi sınıfının elindeki en büyük silahtı, şimdi de öyle, yarın da öyle olacak. Şu an pratikte özel sektörde hemen bir genel grev olmasına bir engel var o da referandumda “Evet” diyecek kadar ileri giden İşçi Sendikası Koferedasyonu (GSEE) bürokrasisi- ki hala PASOK'un burjuvalaşmış sosyal demokratları tarafından yönetiliyor. Kamu sektöründe işler daha iyi. Kanımca bu sonbahar grevlerin yeniden başlaması söz konusu olabilir.

4- KKE(Yunanistan Komünist Partisi)'nin tutumu nedir?

SYRIZA'dan ayrılan kitleler KKE'ye yönelebilir mi? Öyle olursa, bunun sınırları ve olasılıkları ne olur?

KKE SYRIZA'nın Troyka(AB, ECB, IMF)'ye sunduğu karşı öneriyi ve yanı sıra bütün anlaşmaları reddetmekte haklıydı. Parti en azından söylemde SYRIZA'nın politikalarını eleştirerek sola doğru bir dönüş yaşadı. Ancak referandumda boykot çağrısı yaparak kendilerini mücadele eden insanlardan ve onların idaresinden kendini soyutladı. Bir kez daha, kendi bürokratik çıkarları uğruna kitle hareketinin görevlerini ve ihtiyaçlarını bastırdılar. Sonuç olarak, en azından şimdilik SYRIZA'nın düşüşünden yarar sağlayabilecek bir pozisyonda değiller.

5- Peki, OKDE- Spartakos'un de içinde bulunduğu ANTARSYA? ANTARSYA'nın bu süreçteki pozisyonu nedir? Eğer SYRIZA'ya karşı yeni bir radikal sınıf hareketi başlarsa, ANTARSYA'nın bu harekete liderlik edebilme gücü var mı? Olasılıklar nelerdir?

ANTARSYA'nın tutumu doğrudu. İlk andan itibaren "Hayır" diyerek hareketin içinde olduk ve önemli bir rol oynadık. Bazı durumlarda, örneğin SYRIZA kendi yaptığı referandum çağrısında çok belirsiz davranırken kampanya örgütleyen ve çalışan açıkçası ANTARSYA'ydı- bu arada SYRIZA'nın referandum çağrısı yaptıktan birkaç gün sonra referandumu iptal etmeyi bile düşündüklerini unutmamak lazım. ANTARSYA "Hayır" çağrısı yaparken sadece Troika'nın önerdiği kesinti paketini reddetmedi, aynı zamanda küçük bir farkla Troyka'nın kesintilerini dayatan SYRIZA'nın taslağına da açık bir şekilde "Hayır" çağrısı yaptı. Güvenemediğimiz için hükümete destek çağrısı yapmadık ve çok geçmeden ne kadar haklı olduğumuzu gördük. Bu şekilde, SYRIZA'nın sol kanadı çekimser kalırken ve mobilize olamazken, ANTARSYA olarak SYRIZA'nın önerdiği kesinti paketlerine karşı eylem çağrısı yapmaya hazırдық.

ANTARSYA kesinlikle bu cephenin savaşçılığını takdir eden ve güvenen birçok militanı, öğrenci ve sendikacıyı etkiledi. Yani, ANTARSYA'nın şu anda işçi hareketini yönlendirebileceğini söylemek abartı olacaktır ancak

kesinlikle çok önemli bir rol oynayacağı ve bazı sektörlerde yönlendirebileceğini söylemek yanlış olmaz. Ancak bu umut vadeden potansiyel, cephe içinde hafife alınıyor. ANTARSYA liderliğinin büyük kesimi, SYRIZA'nın arkasında bıraktığı teslimiyetin üstünü örtmek üzere sağa doğru bir kayış içinde gibi görünüyor. Lafazanis liderliğindeki SYRIZA'nın solundaki eski bürokratlarla anlaşmaya hevesliler. ANTARSYA'nın sahip olduğu en önemli şeyi riske atıyorlar: radikal bir şekilde sistem karşıtı ve antikapitalist olma özelliğini. OKDE-Spartakos bu yönelime karşı savaşıyor ve neyse ki yalnız değiliz.

6- Parlamento'da anlaşma muhtıraları oylanırken sokaktaydınız ve polisin şiddetiyle karşıladınız. Birçok kişi gözaltına alındı, ikisi OKDE- Spartakos'ten olmak üzere birçok insan tutuklandı. Yargıldılar ve 3 tanesi tutuklandı. SYRIZA'nın radikal sola karşı yeni bir baskı dalgası yarattığını söyleyebilir miyiz?

12 Temmuz sadece üçüncü memorandumun (AB, ECB ve IMF ile anlaşılan kesinti paketleri) başladığı değil aynı zamanda yoğun bir polis baskısının başladığı gündü. Çevik kuvvet ve motosikletli polisler eylemlerde küçük bir kesimin provoke ettiği çatışmaları bahane ederek sebepsizce kitleye saldırdı, biber gazı attı, dövdü, tutukladı ve işkence etti. OKDE- Spartakos'ten iki genç sendikacı yoldaşımız tutuklandı. Polis şiddetinden dolayı gözaltındayken

ve özellikle de tutuklandıktan sonra zarar gördü. Polislerden biri " Üç yıldır bu kadar eğlenmemiştim" diyerek itirafta bulundu. Üç yıldır derken 2012 Şubat ayındaki büyük eylemleri kastediyordu- ki o zaman da Yeni Demokrasi, PASOK hükümetinin ve aşırı sağcı LAOS'un "ulusal birlik" hükümeti altında polis şiddetinin inanılmaz derecede yoğun olduğu bir dönemdi. Bu seferki ise SYRIZA iktidarında gerçekleşti. "Yöneten Sol" için utanç dolu bir gündü.

Tutuklananların yedisi ertesi gün mahkemeye sevk edildi, diğerleri ise daha sonra yargılanacak. Yedi kişinin yargılandığı mahkemede savcının hiçbir şekilde tolerans göstermeyeceği belli oldu. Çoğunlukla aslında hiçbirinin yaralanmadığı polislerin yalan ifadesine dayanan suçlamalar tam anlamıyla skandal ve saçmaydı. Sonuç olarak, sanıkların üçü suçlu bulundu, bir tanesi de bizim üyemiz. Kimsenin bilmediği bir polise (mağdur yok!) sopayla saldırmaktan (o da yok!) 13 ay hapis cezasına ve 3 yıl gözetim cezasına çarptırıldı.

Hiç şüphe yok ki bu şiddet içermeyen protestolara eşi benzeri olmayan saldırılar hükümet tarafından yapılmaktadır. Tsipras'ın kendisi tutuklananları "yabancı provokatörler" olarak nitelendirdi. İçişleri Bakanlığı ise bu şiddeti uygulayan polisler tam destek verdiğini açıkladı. Devletin işçi sınıfına memorandumu dayatmak için polisi dizinin dibinden ayırmayacağı açık.

7- Peki SYRIZA içindeki Sol Platform? Syria memorandumı onayladıktan sonra kabinede

değişiklikler yaptı: AB tarafından bir “radikal” olarak görünen Ekonomi Bakanı Varoufakis kabine dışı kaldı. Yerine Tsakalotos atandı. Bu hamlelerle Tsipras’ın vermek istediği görüntü AB’ye güven verecek şekilde sol muhalafetle arasına mesafe koyduğu şeklinde. Şimdiyse, Lafazanis liderliğindeki Sol Platform bir parti kongresi çağrısı yapıyor ve ayrılık için hazırlanıyor. Peki, ANTARSYA’nın Sol Platformla ilgili düşüncesi nedir?

Varoufakis partinin solunda bir isim değil sadece pazarlık sırasında sert bir çizgi izlemek gerektiğini düşündü. Bu yüzden söz dinleyen bir hükümet olduklarını göstermek istediklerinden onu gönderdiler. Sol Platform, SYRIZA içindeki kimi gruplarla beraber kesinti paketlerine karşı çıktı ama anlaşılan o ki bununla yüzleşmek için bütünlüklü ve ilkeli bir planları yok. Farklı taktikler izlediler. İki Troçkist vekil dışında, Sol Platform’un geri kalanı ya çekimser kaldı ya da Yunan temsiliyetini korumak için Troika ile anlaşma yapmak doğrultusunda oy kullandılar. Sonra, 12 Temmuz’da hepsi kesinti paketlerine karşı oy kullandılar. (149 SYRIZA milletvekilinden 32’si ve 6 çekimser). Sonuç olarak, Sol Platform’dan 4 kişi hükümetten uzaklaştırıldı. Geçen Pazartesi, Sol Platform yeni memoranduma karşı bir miting yaptı ama aynı zamanda, Lafazanis, kesinti paketlerini reddetseler de yine de SYRIZA hükümetinin bir bütün olduğunu ve tümüyle desteklediklerini

açıkladı. Dolayısıyla verilen mesaj oldukça kafa karıştırıcıydı. Muhtemelen SYRIZA merkez komitesinde çoğunluğa ulaşmayı umuyorlardı, ancak geçen haftaki MK toplantısında öyle olmadı.

Sol Platformla ilgili sıkıntı sadece SYRIZA içindeki gelişmelere odaklanmış olmaları değil aynı zamanda hala kesinti paketlerine karşı “Euro için sıfır fedakarlık” diyen reformist bir programı destekliyor olmaları. Bu önünde sonunda kesinti paketlerinin uygulanmasıyla sonuçlanan yetersiz olduğu kanıtlanmış olan aşağı yukarı SYRIZA’nın programının kendisi. Euro’dan çıkmak için mücadele etmeye karar verseler bile (ki aslında Euro bölgesinde ilerici ve hiçbir şekilde devrimci çözüm mümkün değildir) bu ulusal çapta ilerici bir demokratik aşama sınırlarında olacak. Troçkist Kızıl Ağ ise bir şeylere karar veremeyecek kadar zayıf.

Yani, Sol Platform en fazla SYRIZA’dan ayrılmak için zorlanacak. ANTARSYA’nın onlarla ilgili görüşleri ortak değil. Sağ kanat onlarla kesinti paketlerine ve AB’ye karşı derhal bir cephe kurulmasını destekliyor (Sol Platform’un AB’ye karşı tutumu bile net değilken). Bizse tam anlamıyla reformist bir programa sahip olduklarından onlarla kesinti paketine karşı ortak eylemlilik içinde olmayı ama politik bir ortaklıkta olmayı ve seçim birlikteliğine girmeyi reddediyoruz. Ortak eylemliliklerde beraber hareket eden ama bağımsız bir antikapitalist devrimci cephe olması gerektiği kanısındayız.

8- Son soru olarak (fakat bir o kadar daha önemli olan) konu, faşistler...

Tarih boyunca, ekonomik kriz dönemlerinde orta yolcu politikaların bir çözüm getirmediğini gördük. Eğer devrimci umutlar yenilirse, hayal kırıklığı faşizm için alan açabilir. Şu anda Yunan Solu sahnede. Ancak sahne gerisinde faşist Altın Şafak da büyümeye devam ediyor. SYRIZA başarısızlığa uğradığı takdirde, Altın Şafak’ın daha da güçleneceğini düşünüyor musunuz?

Bu aralar, Altın Şafak’ın pekiyi bir momenti yok. Referandumda “Hayır” çağrıları tereddütlü ve çelişkiliydi çünkü faşistler kitle hareketinin olduğu herhangi bir zamanda kendilerini rahat hissetmez. Bunun yanı sıra, liderliği hala suç örgütünü yönlendirmekten yargılanıyor. Vasat açıklamalarına rağmen yine de popülerliklerini koruyorlar. Her şeyin ötesinde, SYRIZA onlara karşı onlara alan açacak şekilde alenen toleranslı davranıyor. Dolayısıyla, bütün sol düştüğü takdirde büyük bir tehdit olacaklar, özellikle de liderleri serbest bırakılırsa- ki serbest bırakılmaları oldukça muhtemel. Dolayısıyla kaybedecek zaman yok, bir an için bile faşizme karşı mücadeleyi görmezden gelemeyiz. Sokaklara geri dönmelerini engellemek için savaşmamız gerek. Aynı zamanda, SYRIZA’ya karşı soldan bir alternatif yaratmamız gerekiyor.

Engin Kara

HUKUKA MARKSİST YAKLAŞIM

Hukuk nedir? Ne işe yarar? Hukuku doğru kavrayabilmek ve tanımlayabilmek için ona nasıl yaklaşmalıyız? Hukuk devleti, ideal bir düzen anlamına mı gelir? Ve dahası, sosyalizmle birlikte hukukun geleceği nasıl şekillenecektir?

Bu ve benzeri sorulara verilmiş çeşitli cevaplar mevcut. İlk, klasik öğretiyi ele alırsak “doğal (tabii) hukuk” adı verilen yaklaşım, hukukun doğal yasalardan, evrensel ahlaki doğrulardan kaynaklandığını ileri sürer. Buna göre hukuk aslında “olan” değil, “olması gereken”dir. Normatif hukuk perspektifine karşıt konumlandırılan “pozitif hukuk” yaklaşımı ise hukuku belirli bir ülkede ve belirli bir zamanda yürürlükte olan hukuk kuralları olarak tanımlar (Gözler, 2013). Bu iki temel yaklaşım ve bunlardan türeyen çeşitli hukuk anlayışlarının özünü burjuva dünya görüşü oluşturur.

Peki, Marksizmin hukuk anlayışı nedir? Ya da soruyu şöyle de sormak mümkün: Marksizmin bir hukuk anlayışı mevcut mudur? Hukuk, Marx ve Engels’in yaşamları boyunca ilgilerini çeken inceleme alanlarından biri olsa da ne Marx ne de Engels bütünsel bir hukuk incelemesine girişebilmiştir. Girişememişlerdir diyorum, çünkü her ikisi için de -ama özellikle Marx için- böyle bir çalışmanın yapılması planlanmasına rağmen, daha önemli bir takım araştırmaların bu planın önüne geçtiği çeşitli yazarlarca aktarılmaktadır.

Ancak yine de Marksizmin bu iki önderinin pek çok eserinde, hukukun diğer toplumsal ilişkiler ve kurumlarla olan bağlantıları ele alınmış ve hukuk anlayışının temel dayanakları oluşturulmuştur. Öte yandan Marx ve Engels sonrası Marksizm içinde de bu konuda bir boşluk bulunmaktadır. Çeşitli yazarlarca konu üzerine çalışmalar olsa da bütünlüklü bir yaklaşımdan bahsetmek zordur. Belirtmek gerekir ki bu konuda yapılan nadir çalışmaların dürtüsü, genellikle bu alandaki yazınsal eksiklik olmuş, ancak buna rağmen ortaya çıkan çalışmalar bu eksikliği tespit etmekten ve dağınık yaklaşımların bir tasnifini yapmaktan öteye gidememiştir. Bu yazı da aynı şeyi yapacaktır; yaklaşımların tasnifini yapacak, eksikliği tespit edecek, ancak öteye gitmeyi ileriki çalışmalara bırakacaktır.

1917 Ekim Devrimi’nin ardından SSCB’deki hukuksal gelişmeler de Marksizm ve hukuk ilişkisinin bir diğer sorunlu yanını teşkil etmektedir. Erken dönem SSCB’inde Paşukanis önderliğinde, gelişime açık bir teorik girişim bulunsu da bu girişim uzun yıllar Stalin’e sadık kalan Paşukanis’in daha

sonrasında Stalinist devlet aygıtınca “Troçkist sabatojci” ilan edilmesi ve 1937’de infaz edilmesiyle sekteye uğramıştır. Öte yandan SSCB’nin “sosyalizme geçmiş bir devlet” olduğuna dair iddia da bu ülkedeki pozitif hukuksal gelişmelerin “sosyalist hukuk” adı altında topyekûn ele alınmasına yol açmıştır. Bu da oldukça yanlış bir eşleştirmedir ve aynı ölçüde yanlış bir hukuk anlayışına yol açmaktadır.

Materyalizmin Işığında Hukuk

Engels, Ekonomi Politigin Eleştirisine Katkı’ya yazdığı önsözde şöyle söyler: “Tarihte toplumun ve devletin bütün ilişkilerini, bütün dini ve hukuki sistemleri, ortaya atılan bütün teorik görüşleri, ancak bunlara tekabül eden çağlardaki maddi hayat koşulları anlaşılırsa [...], anlamak mümkündür.” (Marx, 1979).

Hukuk da dâhil olmak üzere her tür toplumsal ilişki, o toplumun üretim ilişkilerinin ulaşılmış olduğu düzeyle sınırlandırılmıştır ve söz konusu toplumsal ilişkiler, kendisine çizilen bu sınırlar içerisinde vücut bulabilir. Ancak bu sınırlama mekanik olarak algılanmamalıdır, zira üretim ilişkilerinin mevcut düzeyi sadece genel hatlarıyla çeşitli sınırlar belirler. Oysa bir toplumsal ilişkinin (bu yazı bağlamında hukukun) en ince detaylarına varıncaya dek üretim ilişkilerince belirlendiğini iddia etmek, onun ekonomik altyapının otomatik bir yansıması olduğunu söylemek, materyalizmi karikatürize etmek anlamına gelecektir. İşte tam da burada, Marx’ın yöntemi olan diyalektik yöntem işin içine girecektir.

Diyalektik adı verilen yöntemin geçmişi Antik Yunan felsefecilerine dayanır. Bu

dönemde diyalektik, Herakleitos’un “aynı nehirde iki kez yıkanılmaz” formülasyonunda cisimleşiyordu. Felsefede (ve onu destekleyecek biçimde bilimde) yaşanan yaklaşık 2000 yıllık (çeşitli kopukluklara rağmen) gelişmenin ardından diyalektik bu kez Hegel düzeyine ulaşmıştı. Hegel’in geliştirdiği diyalektik yasalar, Marx’ın da düşünüş tarzının temel yapıtaşını oluşturacaktı. Ancak Hegel’deki en büyük eksiklik, idealist bir felsefeye sahip olması, diyalektiğini gerçeklikle buluşturamamasıydı. Bu durumda Hegel’in diyalektiği “baş aşağı duruyordu” ve onu ayakları üzerine oturtmak, Marx ve Engels’in çabalarıyla mümkün olacaktı. Marx ve Engels’in en önemli katkısı, idealist Hegel’in diyalektiğini gerçek/maddi dünyaya uygulamaktı.

Neden Diyalektik?

Bertell Ollman diyalektiğin işlevini şöyle tanımlıyor: “Öncelikle, diyalektik her şeyi açıklamaya gücü yeten katılaştırılmış bir tez-antitez-sentez üçlemesi değildir. [...] Diyalektik daha ziyade hayatımızda ortaya çıkabilecek olan bütün önemli değişim ve etkileşimleri gözümüzün önüne seren bir düşünme biçimidir.” (Ollman, 2011: 29-30) Yani diyalektik, inceleyeceğimiz sorunları aydınlatan sihirli bir değnek değildir. Diyalektiğin değeri, şeylerin çelişik ve hareketli doğasını kavrayabilmemizi ve bu sayede de incelemenin, soruşturmanın sonucunda işe yarar bir noktaya varabilmemizi sağlayacak şekilde önümüze ışıktutmasından gelir.

Diyalektik-dışı diyebileceğimiz formel mantık, “şeyler”i sabit, durağan ve birbirinden bağımsız olarak tarifler. Klasik mantığa göre A, A’ya eşittir ve A, B’ye eşit değildir. Böylece incelenecek her “şey”, kendi dışındaki gerçeklikten kopuk ve sınırlı olarak ele alınır. Herakleitos’un formülasyonuna dönelim: aynı nehirde iki kez yıkanılmaz. Diyalektiğin değişim yasasının farkına varan Herakleitos, nehrin sürekli akış (değişim) içerisinde olduğunu ve her seferinde yıkanılacak olan nehrin bir öncekinden (ve bir sonrakinden de) farklı olacağını söyler. Gündelik yaşamın ihtiyaçları ele alındığında, nehrin geçirdiği değişim pekâlâ göz ardı edilebilir. Yani nehir, formel mantıkla ele alınarak, gerçekliğin bir parçası olan değişimden bağımsız olarak kavranabilir. Bu durumda her an değişmekte olan nehir, yüzyıllarca aynı isimle anılabilir.

Ancak konu toplumsal varlıklar olduğunda aynı formel mantık ne ölçüde işleyecektir? Örneğin 1982 TC Anayasası'nı ele alalım. Otuz seneyi aşkın bir süredir yürürlükte olan bu anayasa, hala 82 Anayasası olarak anılmaktadır. Oysa aradan geçen on yıllar boyunca anayasanın hem metninde, hem çeşitli muhataplarca (hükümetler, AYM, avukatlar...) algılanışında hem de uygulanışında birçok değişim ortaya çıkmıştır. Diyalektik yöntem bu aşamada, birçok değişime maruz kalmış bir toplumsal kurumu bütünsel olarak düşünebilmek ve değerlendirebilmek yararına önem kazanacaktır. Diyalektik, "bütün önemli değişim ve etkileşimleri özümüzün önüne serecektir."

Burada içsel ilişkiler felsefesine bir parantez açmamızda fayda var. Diyalektik yöntemin kaynağını, Marx'ın temel aldığı içsel ilişkiler felsefesinde buluruz. Buna göre, egemen ideolojide birbirinden bağımsız parçalar olarak ele alınan "şeyler", aslında bir bütünün ilişkili parçalarıdır. "Bütünü oluşturan parçalar arasındaki ilişkilerin, bu parçaların kendisinde de ifade edildiği" düşünülür (Ollman, 2011: 65) Yani parçalar arasındaki ilişkiler, karşılıklı dış etkenler olarak değil de, bizzat ele alınan parçanın ne olduğunu belirleyen içsel ilişkiler olarak kavranır. Bunun karşıtı olan bir yaklaşımda, yani ilişkileri dışsal etkenler olarak kabul eden bir kavrayışta, soyutlama yoluyla ulaşılan "düşüncedeki somut"un (ele alınan parçanın) içerdiği sınırlılık, gerçekliğin yerine koyulur. Oysa içsel ilişkiler felsefesinde

soyutlama sonucunda "parça" için zihinde çizilen sınırlar, düşünsel etkinliği gerçekleştirebilmek için geçici olarak çizilir ve gerçekte var olan bütünün içsel ilişkiliği de aynı anda kavranabilir.

Diyalektik yöntemin önemli bir avantajı da görünüşte bir çelişki yaratan ancak özünde, ele alınan toplumsal ilişkinin farklı yönlerine odaklanan perspektiflerin bütünlüğünü sağlaması ve böylece eldeki parçayı farklı açılardan ama aynı zamanda bütünsel olarak ele almamızı kolaylaştırmasıdır. Örneğin Marksist hukuk incelemelerinde, hukuku üretim ilişkilerinin yansıması veya egemen sınıfların bir aracı; baskı aracı ya da ideolojik işlev gören bir araç olarak ele almak aslında hukuka farklı açılardan yaklaşmanın ve farklı işlevlerine odaklanmanın bir sonucudur. Ollman, bu durumu, kapitalist devlet üzerine yaptığı soruşturmalarda şöyle açıklıyor: "Bu görünüşte birbiriyle çelişen devlet [aynı sözleri hukuk için okuyabiliriz] görüşleri, her nekadareş derecede önemli olmasalar da devlet [hukuk] ilişkisi içerisinde farklı eğilimleri yansıtmaları açısından eş derecede doğrudur. Diyalektik hakikat, bir yapbozun parçaları gibi uyumlu bir bütünlük arz etmeyebilir. Öte yandan bir konuyu farklı veçheleriyle ilişkili değişik perspektiflerden incelemenin sonucunda ortaya çıkan birden fazla tek taraflı ve görünüşte çelişkin olan açıklamaların bir aradalığına imkân sağlar." (Ollman, 2008: 34)

Özellikle hukuk üzerine ve yine özellikle Türkiye'de diyalektik materyalizmi kılavuz edinen eserlerin ve yazarların sayısı

parmakla sayılabilecek kadardır. Bu durum haklı olarak şu soruyu gündeme getirecektir: Dünyayı anlamanın anahtarı olma iddiasındaki diyalektik materyalizm, neden daha geniş kesimlerce kabul görmedi? Sorunun cevabını Marx, Kapital'in Almanca ikinci baskıya yazdığı Sonsöz'de veriyor: "Artık bundan [burjuvazinin siyasi iktidarı ele geçirdiği dönemden] sonra bu ya da şu teoremin doğru olup olmaması değil; ama sermayeye yararlı mı yoksa zararlı mı, gerekli mi yoksa gereksiz mi, siyasal bakımdan tehlikeli mi tehlikesiz mi olduğu söz konusuydu." (Marx, 2003). Sermayeye göbekten bağımlı bir akademi ve mülk sahibi sınıfa biat etmiş bir bilimin varlığında, diyalektik materyalizm, ancak baş eğmemiş bir azınlığa miras kalabilmiştir. Araya sıkıştırılmalı; genç kuşaklar olarak bir sorumluluğumuz siyasi alanda devrimci partiyi yaratmaksa, bir diğeri de düşünsel alanda sermayenin boyunduruğundan kurtuluşa yönelik yeni çığırılar açmaktır.

Dünyayı Hukukla Anlamak Mümkün Mü?

Dünyayı hukuksal kavramlarla anlamlandırma ve buradan hareketle bir siyasi program oluşturma, burjuva ideolojisinin bir yöntemi olsa da çeşitli ölçülerde sol hareketlerin de perspektiflerine sirayet etmiştir. Demokrasi, insan hakları, hukuk devleti, hukukun üstünlüğü, eşitlik, adalet... Tüm bu kavramlar, hukuksal bir bakış açısının konumlarını oluşturuyor.

Oysa Marksizmin hukukla temel derdi, dünyaya hukuksal bakışın, dünyanın

hukuksal algılanmasının eleştirisidir. Engels ve Kautsky 1887 yılında birlikte yazdıkları "Hukukçular Sosyalizmi" başlıklı makalede şöyle seslenirler: "Hukuksal dünya anlayışı, Ortaçağın tanrıbilimci dünya anlayışından çıkıldıktan sonra, burjuvazinin yeni ekonomik koşullara uygun dünya anlayışıdır." (akt: Karahanoğulları)

Örnek olarak özel hukuka ait bir genel kuralı ele alalım: Sözleşmenin taraflarının "hukuksal" eşitliği. Bu kural iş hukukuna ait iş sözleşmesine de uygulanır. Bu durumda bir iş sözleşmesinin taraflarını oluşturan işçi ve işveren "hukuken" eşit kabul edilecek ve aralarındaki sözleşme ilişkisi de bu "eşit"liğe dayanacaktır. Bu sözleşme bağlamında, hukuksal bir bakış açısıyla, diyebilirdik ki işçi ve işveren eşittir, aralarında bir hak eşitsizliği mevcut değildir. Oysa işçi ve işverenin sınıfsal konumlarını, yani gerçekliklerini göz önünde bulundurursak, geçim aracı olarak sahip olduğu tek şeyi kendi emeği olan taraf ile üretim araçlarının, mesela bir fabrikanın, mülkiyetini elinde bulunduran tarafın eşitliği pek mümkün görünmeyecektir.

Hukuksal bir bakış açısının dünyayı açıklayabilmesi, anlamlandırabilmesi bir yana, hukukun kendisi bile hukuksal bir bakış açısıyla yeterli ölçüde kavranamayacaktır. Gökhan Atılğan, diyalektik bir anayasa incelemesine yönelik yazdığı yöntem makalesinde anayasal pozitivizmi, yani anayasayı, sadece anayasanın kendi sınırlarına hapseden anlayışı eleştirirken, bu anlayışın "sistemin nasıl işlediğinden çok, onun kendisini nasıl tarif ettiğine odaklandığını" belirtir (Atılğan, 2015). Hukuku, hukuksal bakışla açıklamaya çalışmak, bizi, onun nasıl işlediğinden ziyade, onun kendini nasıl tarif ettiğine odaklayacaktır. Bu durumda ulaşılan sonuç, belki büsbütün yanlış olmasa da, en azından büyük ölçüde yetersiz kalacaktır.

Öte yandan Engels-Kautsky şu durumu da teslim eder; hukuksal anlayış sadece burjuvaziyle sınırlı kalmamış, işçi sınıfına da sirayet etmiştir. Ancak yazarlar işçi sınıfının hukuku (ve hukuksal bakışı) tıpkı burjuvazinin eski egemen sınıflara karşı savaşında geçici olarak kullandığı dinsel dünya anlayışı gibi geçici ve stratejik olarak kullanacağını belirtmiştir. Nihayetinde "işçi sınıfı, tarihsel materyalizm sayesinde, hukuksal boyadan arınmış bir dünya anlayışı oluşturacaktır". Buradan çıkan sonuçlardan ilki, hukukun dünyayı açıklamaya yetemeyeceği; ikincisi ise bu yeterliliği Marksist materyalist yaklaşımın sağlayabileceğidir.

Dünyanın hukuksal kavrayışının temeline

baktığımızda, diyalektik olmayan bir düşünme yöntemiyle karşılaşırız. Yukarıda gördüğümüz üzere diyalektik olmayan mantık, şeyleri kendi dışındaki gerçeklikten kopuk ve sınırlı olarak ele alıyordu. Oysa diyalektik, zihnimize soyutladığımız parçaları, kendi dışındaki parçalarla ve bütünle arasında var olan dışsal olmayan, yani bizzat kendi varlığının bir veçhesi olan içsel bağlantılarla kavramaktaydı. Bu durumda diyalektik olmayan yaklaşım, ele aldığı "şey"i diğer tüm "şeyler"den bağımsız olarak değerlendirecek ve böylece hukuksal bakış açısına giden yolun taşlarını döşeyecektir. Diyalektiğin bizi götüreceği yaklaşım ise hukuku (parçayı) diğer tüm önemli toplumsal ilişkilerle ve özellikle de üretim ilişkileriyle olan etkileşimi bağlamında ele almak olacaktır.

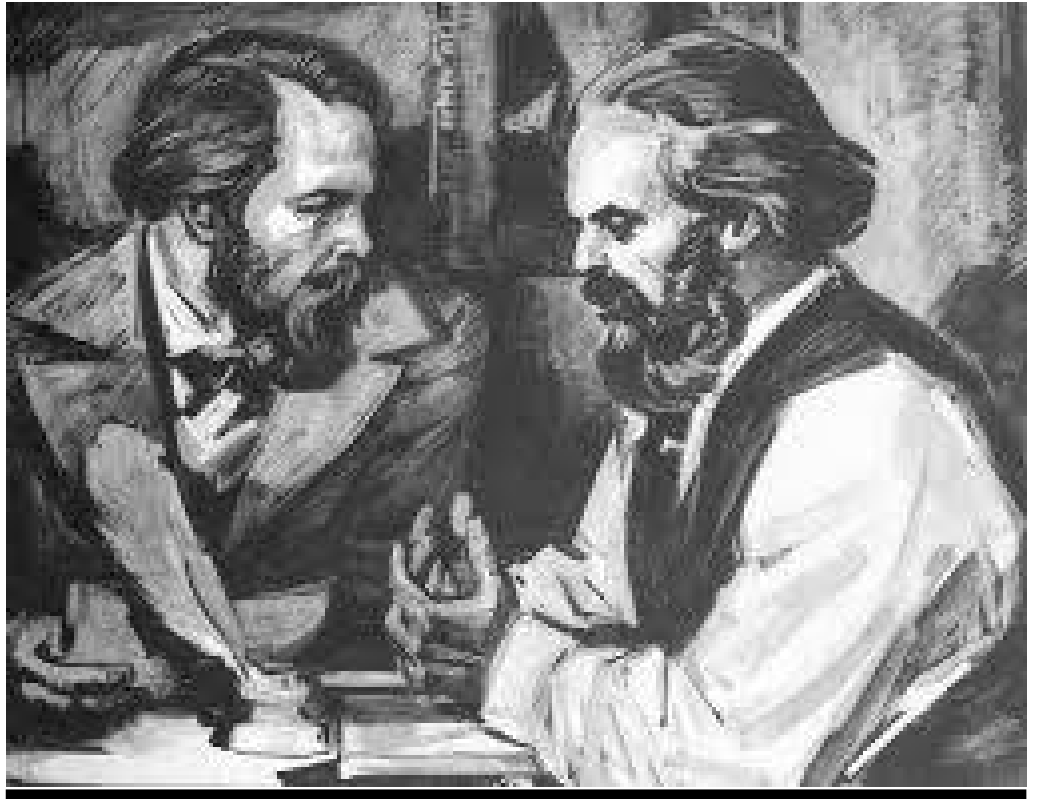
Marksist Gelenekte Hukuk Teorileri

Giriş kısmında belirttiğim üzere Marksizmin perspektifinden bütünsel bir hukuk anlayışı/geleneği tam anlamıyla ortaya çıkamamıştır. Marx ve Engels, biraz dağınık da olsa, hukuk, hukukun kaynağı, hukukun ne olduğu gibi meseleler üzerine pek çok şey söylemişti. Ancak Marx-Engels sonrasında hukukun Marksist çözümlenmesine dair bir gelenek oluşturulamadı. Çeşitli yazarların girişimleri ise genelde izole kalmış ve yeni

ilerlemeleri besleyememiştir. Bir yandan da üniversitelerde verilen hukuk eğitimleri de elbette Marksizmin hukuk eleştirilerini görmezden gelen bir programla sürdürülmektedir. Bu açıdan hukuk alanında yapılacak ciddi çalışmalar, hukuk eğitimi alan daha geniş bir kesimin de ilgisini pekâlâ çekebilecektir.

Marx "insanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine onların bilinçlerini belirleyen toplumsal varlıklarıdır" der ve hemen ardından da hukuku diğer siyasi, dini, artistik ya da felsefi biçimlerle birlikte, insanların iktisadi üretim koşullarının bilincine vardıkları şeyler olarak ele alır. Marx, hukuku, iktisadi altyapının üzerinde şekillenen bir bilinç biçimi, yani bir üstyapı kurumu olarak ele alır (Marx, 1979). Böylece hukuku belirleyen şeyin "insanların toplumsal varlıkları" olduğu sonucuna ulaşılır. Dikkat edilmesi gerekir ki hukuksal üstyapı, üretim ilişkilerinin basit, tek yanlı bir yansıması değil, onun ifade edilmesidir. Hukuk, bu şekilde, gerçekliğin bir başka alanda yeniden kurulması halini alır ve belirli oranda bağımsızlaşarak var olur (Karahanoğulları, 2002).

Hukukun kaynağına dair Marksizmin kurucularının görüşlerinden de bahsetmek gerekir. Kıtlığın ortaklaşıldığı ilkel komünist toplum yapısını değişime uğratan

Artı ürünün özel mülkiyet haline dönüşmesi, beraberinde bu mülkiyet ilişkisini korumaya yönelik özel hukukun da ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açmıştır. Türkiye'deki de dâhil olmak üzere çeşitli ülkelerin özel hukuklarının kaynağını teşkil eden Roma hukuku da mülkiyetli toplumun bir ifadesi olarak doğup gelişmiştir.

Paşukanis, Sovyetlerdeki hukukun sosyalist nitelik taşımadığını, niteliği gereği burjuva hukukun devamı olduğunu savunur. Bu hukuk ise (sadece özel hukuk kısmı değil, ceza hukuku ve diğer hukuk alanları da) devletle birlikte sönümlenecektir.

toplumsal artı ürünün mümkün hale gelmesi, “sözcüğün hukuksal anlamında hukuk”un da ortaya çıkmasının önünü açmıştır. Artı ürünün özel mülkiyet haline dönüşmesi, beraberinde bu mülkiyet ilişkisini korumaya yönelik özel hukukun da ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açmıştır. Türkiye’deki de dâhil olmak üzere çeşitli ülkelerin özel hukuklarının kaynağını teşkil eden Roma hukuku da mülkiyetli toplumun bir ifadesi olarak doğup gelişmiştir. Hukukun kaynağı böyle çözümlenirken, toplumsal sistemin mülkiyet ilişkilerindeki değişimlerin, hukukun evrimini belirlediği kabul edilir. Örneğin eski düzenin çözülüp kapitalist üretim tarzının hâkim olmasıyla birlikte hukuk da bu dönüşümden etkilenmiş ve sonuçta bugünkü anlamıyla hukuk ortaya çıkmıştır.

Marx-Engels sonrası literatür için, Marksizmin dışından yapılan yorumları şimdilik konumuzun dışında bırakırsak, üç temel eğilimin varlığından söz edebiliriz. Bunlardan ilki Hugh Collins’in “Marksizm ve Hukuk” adlı kitabıdır. Collins kitabında hukuk üzerine Marksist çevrelerde yer alan farklı yaklaşımları, bunların ilişkisini ele almıştır, SSCB’yi ise inceleme dışında bırakmıştır. Collins genel eğilim olan hukukun iktisadi altyapının yansıması

olduğu görüşünü “kaba maddeci - ekonomist” olarak niteleyerek “sınıfsal araççı kuram”ı ortaya koyar. Bu kurama göre hukuk, egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda devlet tarafından iradi olarak yaratılır ve kullanılır. “Egemen ideoloji”nin ise, bu araççı nitelikte yer bulan iradenin sınırlarını belirlediğini savunur. Collins ayrıca hukukun bir baskı aracı olmasının yanı sıra, toplumdaki çatışmaları egemen ideoloji lehine çözümleme ve ideolojik bir görev görme işlevlerinin de olduğunu ifade eder (Collins, 2013; Karahanoğulları, 2003).

İkinci eğilim Stalinist dönemin resmi SSCB tezleriyle uyumlu bir açıklama getirmeye çalışanlardan oluşur. Bu çizginin temsilcileri arasında Fransız Komünist Partisi’nin çevresindeki Monique ve Roland Weyl ile SSCB’de Paşukanis sonrasında parlayan resmi hukukçular (başta Vişinski) sayılabilir. Weyl’ler eserlerinde kapitalist hukuk eleştirilerini “sosyalist hukuk”u (yani SSCB’deki pozitif hukuk) ölçüt olarak yaparlar. Hukukun sönümlenmesi fikrini kabul etmezlerken, kapitalist hukukun yerine sosyalist hukukun geçirilmesi gerektiğini söylerler. Weyl’lere göre hukuk kapitalist düzende olduğu gibi sosyalizmde de aynı nitelikte bir araç olma konumunu sürdürecektir, sürdürmelidir. Hukuku savunurken, onun otoriteye karşı “güvence” niteliği taşıdığını iddia ederler ki bu da burjuva hukuk devleti anlayışına benzemektedir. Weyl’lerin hukuka verdikleri önem 68 hareketinin karşısında yasallığı takıntı yapan bir çizgiye varmalarına yol açar (Karahanoğulları, 2003).

Üçüncü temel eğilim ise Paşukanis’in öncülüğündeki “sönümlenmecî hukuk kuramı”dır. SSCB hukuk aygıtının en üstüne kadar yükselen Paşukanis, Sovyetlerdeki hukukun sosyalist nitelik taşımadığını, niteliği gereği burjuva hukukun devamı olduğunu savunur. Bu hukuk ise (sadece özel hukuk kısmı değil, ceza hukuku ve diğer hukuk alanları da) devletle birlikte sönümlenecektir. Paşukanis fikrinsel olarak bu özgünlüğüne rağmen, 1936’ya kadar Stalinist devlet aygıtı ile uyumlu olan bir siyasi yaşam sürdürmüştür. 1936’da Adalet Komiseri Vekilliği’ne getirilen Paşukanis, “Stalin Anayasası” olarak bilinen 1936 Anayasası’nın hazırlanmasında da görev almıştır. 1924’te yayınlanan kitabında formüle ettiği ve paragrafın başında anılan fikirlerini de adım adım yumuşatmış ve devlet aygıtıyla uyumlu hale gelebilmeye çalışmıştır. Ancak 1936’nın sonlarında Paşukanis aniden “Troçkist-Buharinist” bir ajana dönüştürülmüş ve ertesi yılın Ocak ayında siyasi polis tarafından ortadan kaldırılmıştır. Paşukanis’in yok edilmesinin ardından SSCB hukuk düzeninde yaptığı

tüm yenilikler ve önünü açtığı gelişimler de hızlıca geriye döndürülmüştür. Bu tarihten itibaren resmi SSCB hukuk anlayışı, eski hukuk sisteminin yeniden inşası anlamına gelecek bir “sosyalist hukukun geliştirilmesi” olacaktır (Karahanoğulları, 2014). Bu değişim bir yandan Stalinizmin sınırlarını aşamayan sosyalist çizgidekilerin diğer yandan da burjuva kesimlerin SSCB’deki hukuk aygıtını sosyalist olarak nitelemesine ve buradan hareketle de sosyalizm ve hukuk ilişkisinin hatalı kurulmasına yol açmıştır.

Sonuç Olarak

Burada incelenen konu başlıkları daha detaylı çalışmaları gerektirmektedir. Hukuk, bir araştırma ve çözümleme alanı olarak hala Marksistlerin ilgisini bekliyor. Bu konuda yapılacak ciddi işler, hem hukukun sınıfsal temelli net bir çözümlemesi aracılığıyla kapitalist sistemin meşruiyetini daha da sarsacak hem de hukukun klasik-burjuva ele alınışındaki eksiklikleri ve boşlukları giderecektir. Böylece hukuk eğitimi alan muhalif öğrenciler de kendi muhalefetlerini kanallı edebilecekleri bilimsel bir alan bulabilecek, belki bu yolla da Marksizm’e yönelenler, katkı sunanlar çoğalabilecekler.

KAYNAKÇA

- Atılgan, Gökhan (2015), Diyalektik Bir Anayasa İncelemesi İçin Çerçeve Girişimi (AÜSBFD)
- Collins, Hugh (2013), Marksizm ve Hukuk (Dipnot)
- Gözler, Kemal (2013), Hukuka Giriş (Ekin)
- Karahanoğulları, Onur (2002), Marksizm ve Hukuk (AÜSBFD)
- Karahanoğulları, Onur (2003), Marksizm ve Hukuk Yazın İncelemesi (AÜSBFD)
- Karahanoğulları, Onur (2014), “Paşukanis ve Sönümlenmecî Hukuk Kuramı”, in Modern Zamanlar Bir Yokmuş Bir Varmış, Fikret Başkaya’ya Saygı II, (NotaBene Yayınları)
- Marx, Karl (1979), Ekonomi Politikin Eleştirisine Kaki (Sol Yayınları)
- Marx, Karl (2003), Kapital (Eriş Yayınları)
- Ollman, Bertell (2008), Diyalektik Soruşturmalar (Yordam Yayıncılık)
- Ollman, Bertell (2011), Diyalektiğin Dansı; Marx’ın Yönteminde Adımlar (Yordam Yayıncılık)

Komünizm Sembolü

Orak Çekicinin Tarihçesi

Orak-Çekiç, dünyada kendisini komünist olarak adlandıran pek çok partinin ve politik hareketin bayraklarında, amblemlerinde yer alan komünist bir sembol olarak hafızalara kazınmıştır. Milyonlar bu sembolün ifade ettiği değerler uğruna savaşmış, proletaryanın düşmanları orak-çekici gördüğü her yerde onu ve onu çizenleri cezalandırmak için ellerinden geleni yapmıştır. Bu yazımızda, en sade ifadesiyle "köylülerin ve işçilerin birliğini" simgeleyen orak-çekicinin kısa bir tarihçesine ve bu sembolün geçmişte ve günümüzde farklı ülkelerdeki değişik gösterimlerine değineceğiz.

Anlamsal Köken: Osiris'in Asaları

Orak-Çekiç sembolünün anlamsal kökenlerini, yaşam, ölüm ve dirilme ile özdeşleştirilen eski Mısır Tanrısı Osiris'te, firavunlara ait tasvirlerde, göğüslerinde çapraz şekilde tuttıkları "çoban değneği"nde ve "harman döveni"nde arayan yaklaşımlar mevcuttur. O dönem toplumlarında ekonominin hayvancılık ve tarıma dayandığı düşünüldüğünde, bu anlamlı bir benzetimdir. Çoban değneği aynı

zamanda firavunun toplum üzerinde kullandığı gücü ve otoriteyi de simgelemektedir.

Orak'tan Önce Tırmık, Pulluk ve Saban

Sosyalistvekomünisthareketlerin yayılmasıyla birlikte, orak-çekicinin ifade ettiği köylüler ile işçilerin birliği anlamını taşımayı amaçlayan benzer semboller de kullanılmaya başlamıştı. Oraktan önce tırmık, saban ve pulluk, çekiçle birlikte en çok kullanılan semboller arasındaydı. Çekiç, Avrupa'daki işçilerin geleneksel sembolü olduğu için tercih edilmekteydi.

Bunların arasında en popülerleri olarak, halen İrlanda'da sosyalist oluşumların sahiplendiği "Saban-Çekiç"i söyleyebiliriz. Örneğin "Yıldızlı Saban" olarak

adlandırılan, 1914'te James Connolly ve Jack White'in kurduğu İrlanda Yurttaş Ordusu'na ait bayrak, meşhur 1916 Paskalya Ayaklanması'nda göndere çekilmişti.

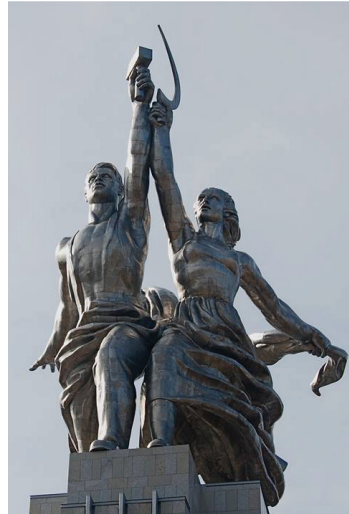
Bu bayrakta yer alan saban, özgür İrlanda'nın kendi kaderini topraktan yıldızlara dek kontrol edeceği; yine aynı bayrakta yer alan kılıç ise ancak Sosyalist Enternasyonal'in kurulmasıyla tüm savaşların biteceği anlamlarına gelmekteydi.

Orak-Çekiç Yaygınlaşıyor

Orak-Çekiç'in (Rusça "Serp i Molot") Rusya'da Bolşevik propaganda araçlarında kullanımına ilk kez, 1917 yılı içinde rastlıyoruz. Lenin ve Lunaçarski'nin 1917 Ekim devrimi sonrasında bir Sovyet devlet armasını belirlemek için düzenlediği yarışmayı Rus sanatçı Yevgeny Kamzolkin kazanmıştı. Kamzolkin'in seçilen tasarımında, altındaki

güneşin ışınlarıyla aydınlanan ve buğday demetleriyle çevrelenmiş dünya küresinin üzerinde orak çekiç, kürenin yukarısında beş köşeli kırmızı yıldız bulunmaktaydı ve buğday başaklarına sarı bayrakta, öncesinde 15 dil iken daha sonra altı dilde (Rusça, Ukraynaca, Belarusça, Gürcüce, Ermenice ve Azerice) "Dünyanın İşçileri, Birleşin!" yazılıydı. Orijinal tasarımda bir de kılıç bulunduğu, fakat Lenin'in amblemden bir kılıcın yer almasına, yeni rejimin barışçıl imajına gölge düşüreceği gerekçesiyle karşı çıktığına, buna dair Parti içinde haftalar süren bir tartışmanın yaşandığına dair kayıtlar vardır. Sonuçta, Lenin'in görüşü haklı bulunarak tasarımdan kılıç kaldırılmış ve arma bu haliyle 1918'den itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

Orak-Çekiç, orijinalinde ifade ettiği "köylülerin ve işçilerin birliği" anlamına ek olarak "kadın-erkek eşitliği" anlamını da zamanla barındırmaya başlamıştır. Bunun sebebi ise, Sovyetler dönemindeki çizimlerde ve yapılan heykellerde orak tutan kadının ve çekiç tutan

erkeğin sürekli bir arada kullanılmasıdır.

Sovyetler Birliği Bayrağında Orak-Çekiç

Orak-Çekiç sembolü, Sovyetler Birliği bayrağında kenarları sarı renkte kırmızı yıldızla birlikte 1923'ten itibaren 1991'deki çözülmeye dek, 1955 ve 1980 yıllarında ufak değişiklikler yapılarak kullanılmıştır.

1923-1955

1955-1980

1980-1991

Halen ülkelerinde iktidarda olan Çin Komünist Partisi'nin ve Vietnam Komünist Partisi'nin bayraklarında orak-çekiç sembolü, kırmızı yıldız olmaksızın kullanılmaya devam etmektedir.

Çin Komünist Partisi:

Vietnam Komünist Partisi:

Orak-Çekiç Sembolünde Değişiklikler

Zaman içinde dünyanın değişik bölgelerindeki komünist partiler ve hareketler, politikalarında uzlaşmadıkları Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile ayrı yerde konumlandıklarını göstermek, aynı anılmamak, bazen de kendi yerel gerçeklikleriyle daha uyumlu görsellere sahip olmak amacıyla, bayraklarında

ve amblemlerinde kullandıkları orak-çekiç sembollerinde değişikliklere gitmişlerdir.

4. Enternasyonal

Örneğin, Stalin döneminde Bolşevik komünist devrimin ihanete uğramasıyla, Troçki'nin sürgünde kurduğu 4. Enternasyonal'in amblemi, bu bağlamda orijinal sembolden farklıdır. 4. Enternasyonal logosunda, "sol muhalefet" göndermesi sebebiyle çekiç sol yöne dönük olacak şekilde tasarlanmış ve 4 rakamı da belirginleştirilmiştir.

Doğu Almanya: Çekiç-Pergel

1949-1990 yılları arasında varlığını sürdüren Demokratik Almanya Cumhuriyeti bayrağında, beyaz yakalı mühendis işçileri de içerecek şekilde çekiçle birlikte pergel sembolü, buğday başaklarıyla çevrelenmiş şekilde kullanıldı.

Kuzey Kore: Orak-Çekiç-Kalem

1949'da kurulan ve Kim Jong-un'un tek adam diktatörlüğünde idare edilen Demokratik Kore Halk Cumhuriyeti'ndeki kurucu iktidar parti olan Kore İşçi Partisi bayrağında, orak ve çekiçe ilave olarak toplumdaki entelektüelleri ve sanatçıları da içerecek şekilde geleneksel bir kalem sembolü de kullanılmaktadır.

Dünya'dan çeşitli örnekler

Marksist Liseliler:

League for Fifth International
(5. Enternasyonal için Birlik
örgütünün logosu):

Aris Velouchiotis'in KKE Merkez Komitesi'ne Son Mektubu

Aris Velouchiotis, Nazilere ve Mussolini ordularına kök söktüren Yunanistan Halk Kurtuluş Ordusu (ELAS)'ın efsanevi önderi, aynı zamanda ELAS'ın merkezi EAM liderlerinden birisi ve bütün bu silahlı direnişi organize eden Yunanistan Komünist Partisi (KKE)'nin merkez komite üyesidir. Yunan işçileri ve köylüleri, Nazilere karşı o kadar amansız bir mücadele örgütlemişlerdir ki, İkinci Dünya Savaşı sonrası Yunanistan'ın zaferin mimarı ELAS ve KKE liderliğinde sosyalist bir yönetime geçmesi işten bile değildi. ELAS'ın halk desteği ve askeri gücü o kadar muazzam boyutlardaydı ki Yunan gericilerinin bu güçle baş etmesi mümkün değildi. Ama tarih Yunanistan'da çok acı yazıldı. Hitler'i yenilgiye uğratan Stalin ve Churchill bloğu, dünyayı aralarında nüfuz bölgelerine göre paylaşmıştı ve buna göre Yunanistan, İngiliz nüfuz bölgesi olarak kabul edilmişti. Resmiyete Yalta'da geçen bu anlaşma gereği Stalin, KKE'ye verdiği emirlerle iktidardan uzak durmasını istemişti. Bunun neticesinde Varkiza Anlaşması gibi bir çok yenilgici anlaşmayla Yunanlı Andartelerin mücadelesi ihanete uğradı. Çok benzer bir durumda olan ve aynı ihanet anlaşmasıyla karşı karşıya olan Tito önderliğindeki partizanlar ise Moskova'dan gelen emirleri dinlemeyecek ve ülkede yeni bir rejim inşa etmeye koyulacaklardır. Tito da Stalin'in baş düşmanı mertebesine yükselecektir. Yunanistan'da ise Andarte komutanları Tito'nun uyarıları ve ittifak çağrıları karşısında tereddüde düştüler, ama son kertede parti disiplinine uyarak ihanet zehrini içmek zorunda kaldılar. Yunanistan kapitalistleri, monarşistleri, Nazi işbirlikçisi faşistler, İngilizlerin büyük desteğiyle giderek toparlandılar ve komünistleri ezmeye koyuldular. Bunun anlamı İkinci Dünya Savaşı sonrasında Yunanistan'ın iç savaş yaşamasıydı. Stalin'in arkası kesilmeyen ihanetleri, moral bozukluğu ve imkansızlıklara rağmen ELAS 3 yıl boyunca direndi, 1949 savaşın son yılı olacaktı. Bir dolu kahramanlığın yanı sıra en kötü ihanetleri yaşayan Yunan Andarteleri ve önderleri Aris'in mücadelesi, yolumuza ışık tutuyor. Aşağıda Türkçeye çevirdiğimiz mektup, Aris'in KKE Merkez Komitesi'ne yazmış olduğu acı ve sitem dolu son çağrısıdır. Aris, ihanetin artık dayanılmaz olduğu bir anda harekete geçmek istemişti, ama çok geçti. Şüpheli bir şekilde katledildi. O sırada partiden atılmıştı.

Aris Velouchiotis' in KKE Merkez Komitesi'ne Son Mektubu

Değerli Yoldaşlar, bu notla ilginizi aşağıda belirttiğim noktalara çekmek istiyorum.

1. Yunan karşı devrimcileri ve İngiliz işgalcilerinin, bizim ve halkımızın çıkarlarına karşı olan Varkiza anlaşmasının, üzerine anlaşılması ve pazarlık edilmesi mümkün olmayan koşullarını dayatmak istedikleri konusunda ikna olduğunuza inanıyorum. Bunları benden iyi biliyorsunuz, tekrar saymama gerek yok.

2. Önceleri Yunan karşı devriminin ve Yunanistan'ın İngiliz düşmanlarının perspektif ve isteklerini bilmek zordu, şimdi bunları görebileceğinize inanıyorum. Onların amacı, politik yaşamımızın istikrarlı gelişimini sağlamak ve sizin bu yöndeki çabalarınızı kabul etmek değil. Aksine, onlar, ellerinin altındaki bütün araçlarla koşulların kendi avantajlarına olacağı bir iç savaş örgütlemek ve yürütmek için çalışıyorlar.

3. Yalta' daki konferans ve anlaşmada şu noktaya varıldı: İngilizlerin size bu ülkenin kaderini çizmenize izin vereceği illüzyonuna kapılmamalısınız. Sovyetler Birliği, Dünya Devrimi için politika üretiyor ve bu nedenle, sizin de bildiğiniz gibi, Yunanistan dramasına enerjik şekilde müdahale edemez. Bu durum Sırp, Bulgar ve hatta Rus politikaları için de geçerli. Sovyetler Birliği'nin insanlığın küçük bir parçası olan Yunanlıları kurtarması mümkün değil, ama bizi yavaş ve kesin olarak dünya devrimi politikalarıyla kesin zafere yönltebilirler. Sosyalizmin dışında hiçbir şeyin tarafında olamazlar.

4. Biz -yani siz- sol ve sağ oportünizmle dolu olmayan doğru ve sürekli bir politikaların uygulanması yoluyla Yugoslavya'dakine benzer bir durumu Yunanistan'da yaratabilirsiniz. Böyle bir durumu ülkemizde yaratmanın imkanları kesinlikle mevcut. Bunu göremeyen bir kimse, en hafifinden, Marksist anlayıştan yoksundur. Bu koşullar gerçekleştiği takdirde Sovyetler Birliği daha aktif biçimde müdahale edebilecektir, ABD için de aynısı geçerli.

Gianni ve Zisis (Giannis Ioannidis, Zisis Zografos) tarafından açıkça ortaya konulduğu gibi Rus yoldaşlarımızın KKE' ye Varkiza anlaşmasını tamamlaması yönünde "açık bir müdahalesi" var. Ancak bu hiçbir şeyi değiştirmeyecek. 1943'ün başından beri süregelen oportünist taktik hatalar ve Atina Savaşı'ndaki

“Uyanın. Bu ileri aşama bile çok geç değil, ama yakında öyle olacak. Sonrasında biz, kitlesel kurbanlar vermek, büyük fedakarlıklar yapmak zorunda kalacağız.”

kriminal ihmalkarlıktan sonra kendilerine güvenlerini kaybettiler ve daha büyük felaketlerden kaçınmak için geri çekilmek zorunda kaldılar. Böylelikle Varkiza Anlaşmasına gelindi. Savaşı sürdürmenin olanakları konusundaki ELAS Genel Komutanlığı'nın görüşleri onlara açıklanmadı ve sonuç olarak Rus yoldaşlar farklı bir politikanın hangi güce dayanacağını bilemediler.

5. Lübnan'a kadar EAM, yükselen bir gelişim çizgisi izledi. Ondan sonra ise sürekli bir düşüş başladı. Atina Savaşı, oradaki yenilgi ve daha çok da Varkiza Anlaşması sonrasında etkisini hızla kaybetmeye başladı. Referandum ve seçimlere giden süreçte bölünmenin mümkün olduğunu öngörüyorum.

6. KKE ve onun EAM içinde yoğunlaşan güçleri halkın içinde suretini kaybetmiş durumda. Hatta yakın takipçileri ve kendi üyeleri açısından da bu geçerli. Rakamlara sâhipsınız, çok ciddi sayılarda ayrılma fark edeceksiniz. Bana göre, bu oran çok artacak.

7. Varkiza politikasının "gerekliliği" konusunda KKE ve EAM üye ve takipçileriyle halkın "aydınlatılması" rezalet bir şaka. KKE'nin hiçbir üyesi buna inanmıyor. Ne eğitimi olabilir? Hangi sihirli manevra siyahı beyaz yapabilir? Geçerken sorular yağmur damllarından çoktu: Bunu niye yaptınız? Nereye gidiyoruz? Neden bu kadar çok kan döktük? Neden üç yıl boyunca evlerimizi yaktılar? Neden savaş vermeden bizi teslim etmek istiyorsunuz? Şimdi ne yapacağız? Bizim halk adaletimiz, kendi hükümetimiz nerede? Soruşturmalar, saldırılar yürüten;

toplantılarımızı, eylemlerimizi yasaklayan aptallarla - Ulusal Muhafızlarla ne yapabiliriz? Köylerimizde karşı devrim sesini yükselttiğinde ve bizi açıktan ölümlle tehdit ettiğinde ne yapacağız? Kendimizi nasıl koruyacağız? Ulusal orduyla mı? Binlerce düzmece gerekçeyle bizi yetersiz addeden komiteler ve bizi içine kabul etmeyen ordu nasıl ulusal ordu olabilir? Bütün bunlar size karşı dönmüş bir fırtına olacak. Bölünmelere karşı elimden geleni yapmadım mı? Gitmeyi reddederek düşüncelerimi parti tarafından çözülmek üzerine açıkça ortaya koymadım mı? 200 gerilla alarak dağlara giderek savaş başlatmadım, değil mi?

8. Her yerde örgütümüz uyuşma içinde. Karşı devrim başını kaldırdı. Geçişimiz coşku ve içten duygular yaratıyor, kadınlar ortaya çıkıp "Yeni işgalcilerden alacağınız özgürlükte iyi şanslar" diyerek bizi kutluyor. Çoğu şehirleri terk etti. Silahlanmış karşı devrimci gruplar oluşturma konusunda açık emir alan Euritania'dan EDES'ciler herkes tarafından destekleniyor. Köylerdeki parti üyelerine kendimizi gösteremeyeceğimizi söylemeliyiz. Sizin anlaşmanıza uygun olacak şekilde gece yürüyecek, gündüz saklanacağız. Ama köylerdeki üyelerimiz köylülere "Bizim gerillalarımız açığa çıkacak. Yakında sokaklara döküleceğiz.

Aris burada, korkmanıza gerek yok. Yunan karşı devrimcileri ve İngiliz işgalcilerini yeneceğiz." diyecekler.

9. Bunların hiçbirini görmüyorsunuz. Halk kitlelerinden izole durumdasınız, onların nabzını tutamıyorsunuz. Uyanın. Bu ileri aşama bile çok geç değil, ama yakında öyle olacak. Sonrasında biz, kitlesel kurbanlar vermek, büyük fedakarlıklar yapmak zorunda kalacağız. Karşı devrimin kalıcı olarak zemin bulmasına izin vermeyin. "Ulusal Muhafızlar"ın gerçekten ulusal bir ordu olduğu yönündeki illüzyonunuzu bırakın. Halkın, kendilerine saldıran "Bourantades'i "halkın evlatları" olarak görmesine izin vermeyin. Ulusal Muhafızların eski Ulusal Muhafızların rolünü oynamasına ve kendilerini her yerde dayatmalarına izin verme suçunu işlemeyin.

10. Kendinizi saklanacak silahların daha sonra kullanılabileceği fikriyle kandırmayın. Hayır! Ulusal Muhafızlar kısa sürede en azından onların bir kısmını bulacak ve bize karşı kullanacaktır. Ülkeye en azından biraz gerilla, en azından bir grup gönderin. Onları ELAS'ın devamı olarak nitelemeyin, bu bilgiyi gizli tutun. Eğer benim önderliğimi istemezseniz, başkasını bulun. Erteleme suçunu işlemeyin, hemen harekete geçin.

11. Epirus bürosuna ve oradan yurtdışına doğru yolculuğa devam ediyorum. Daha önce açıkladığım sebeplerle gecikmeyle seyahat ediyoruz

Bahsettiğim nedenlerden dolayı Epirus'taki büroya ulaşmadan önce yazılı cevap ve özel bir toplantı yapmayı bekliyorum. O zamana kadar sizden olgunca düşünmenizi bekliyoruz.

Yolunuzda 24.03.1945

*yarın ne olur bilirim ben
bahar gelir, otlar büyür
ölüm de yapraklanır
bir dağ bulur uzun uzun bakarım
bir çam ağacı gölgesi
güzel kokular veren
bir damla güneş görünce
sana da gülümseyeceğim yarın*

*şimdi senin uzanıp yattığın otlarda
yarın yeni bir yeşillik büyüyecek*

**SURUÇ'UN
HESABI SORULACAK!**

